

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Právní a ekonomické problémy současné migrace

Jan Šindelář

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jan Šindelář

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Klatovy

Název práce

Právní a ekonomické problémy současné migrace

Název anglicky

Legal and economic problems of contemporary migration

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza problematiky migrace se zaměřením na vystižení rozdílů mezi migrací legální a nelegální, na důsledky významných migračních vln pro právní úpravu migrace v právu Evropské unie a v právu České republiky, a na vymezení odlišností v úpravě migrace v mezinárodním právu, v právu Evropské unie a v právu České republiky. Dílčím cílem práce je posouzení účinnosti trestního postihu nelegální migrace podle trestního práva České republiky. Dalším cílem je vyhodnocení nákladů spojených s nelegální migrací.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude využívat veřejně dostupné údaje orgánů státní správy, bude obsahovat rešerši odborné literatury, analýzu právních předpisů a mezinárodních smluv. Pro účely teoretické části bude využito také metody výkladu práva, historické metody a metody komparativní. V praktické části diplomové práce bude pracováno zejména metodou statistického zpracování dat z Českého statistického úřadu, ze zpravodajství a výročních zpráv Policie České republiky a orgánů státní správy. Dále bude využita metoda strukturovaného rozhovoru. Bude proveden rovněž rozbor nákladů spojených s migrací.

Doporučený rozsah práce

70-80 stran

Klíčová slova

migrace, nelegální migrace, cizinec, azyl, hranice, postih, dočasná ochrana, nákladnost, převaděčství, acquis communautaire

Doporučené zdroje informací

Cizinci, azyl [ÚZ 2022 č. 1508] : změny zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu, zákon o dočasné ochraně cizinců, vízový kodex, Ženevská úmluva, další předpisy a dokumenty, Ukrajina. Ostrava: Sagit, 2022. ISBN 978-80-7488-548-8.

DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remitence – (rozvoj).* Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 9. aktual. vyd. podle stavu k 1. 9. 2022. Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8.

KÁBA, Bohumil a Libuše SVATOŠOVÁ. *Statistické nástroje ekonomického výzkumu.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-359-9.

PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii.* Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-228-0.

PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace.* Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.

ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA K.. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4.* Ostrava: Key Publishing, 2018. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. *Migrace: historie a současnost.* Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-9-6.

Ukrajina: soubor právních předpisů souvisejících s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace : redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, [2022]-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-538-9.

Zároveň další literatura podle pokynů vedoucí diplomové práce

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Jitka Mráčková, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 30. 6. 2023

Ing. JUDr. Eva Daniela Cvik, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Právní a ekonomické problémy současné migrace" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Jitce Mráčkové, CSc. za odborné vedení, připomínky a rady, které mi pomohly při vypracování diplomové práce. Rád bych touto cestou poděkoval také všem respondentům, kteří byli ochotni absolvovat rozhovor.

Právní a ekonomické problémy současné migrace

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou současné migrace s důrazem na právní a ekonomické problémy, které tato problematika na sebe pojí. Teoretická část diplomové práce definuje základní dělení migrace na legální a nelegální, přičemž nelegální migraci je věnován větší prostor. Uvedeny jsou jednotlivé migrační trasy směřující do členských zemí Evropské unie, vybrané migrační vlny utvářející právní rámec Evropské unie či právní úprava migrace v mezinárodním, evropském a českém právu. Pozornost je také upřena na otázku trestního postihu nelegální migrace a s ní spojeného nežádoucího projevu v podobě převaděčství. Součástí práce je i rozbor jednotlivých kontrolních a represivních opatření, rozdílů integrace vybraných národností, role využití mobilních zařízení a sociálních sítí při migraci či nastolená efektivita řešení migrační krize. Praktická část diplomové práce reflektuje teoretická východiska a je tvořena strukturovanými rozhovory, se státními úředníky Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky, s příslušníky Policie České republiky a příslušníky Celní správy České republiky, u kterých dochází k následnému vyhodnocování.

Klíčová slova: migrace, nelegální migrace, cizinec, azyl, hranice, postih, dočasná ochrana, nákladnost, převaděčství, *acquis communautaire*

Legal and economic problems of contemporary migration

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of contemporary migration with an emphasis on the legal and economic problems that this issue brings together. The theoretical part of the diploma thesis defines the basic division of migration into legal and illegal, while more space is devoted to illegal migration. The individual migration routes to the member countries of the European Union, selected migration waves forming the legal framework of the European Union or the legal regulation of migration in international, European and Czech law are listed. Attention is also focused on the issue of criminal penalties for illegal migration and the associated undesirable manifestation in the form of smuggling. The work also includes an analysis of individual control and repressive measures, differences in the integration of selected nationalities, the role of the use of mobile devices and social networks in migration, and the established effectiveness of solutions to the migration crisis. The practical part of the thesis reflects the theoretical starting points and is made up of structured interviews with civil servants of the Department of Asylum and Migration Policy of the Ministry of the Interior of the Czech Republic, members of the Police of the Czech Republic and members of the Customs Administration of the Czech Republic, which are subsequently evaluated.

Keywords: migration, illegal migration, foreigner, asylum, border, penalty, temporary protection, cost, smuggling, *acquis communautaire*

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
2.1	Cíl práce.....	12
2.2	Metodika.....	12
3	Teoretická část	15
3.1	Migrace a její zařazení v kontextu diplomové práce	15
3.1.1	Úvod do problematiky	15
3.1.2	Rozdělení migrace	17
3.1.3	Migrační trasy	22
3.2	Historie migrace.....	24
3.2.1	Úvod do problematiky	24
3.2.2	Migrace ze zemí bývalé Jugoslávie	26
3.2.3	Arabské jaro a její důsledky na migrační krizi.....	27
3.2.4	Migrace v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině.....	30
3.2.5	Shrnutí vybraných migračních vln	32
3.3	Migrace v mezinárodním právu, v právu EU a v právu ČR	34
3.3.1	Migrace v mezinárodním právu	35
3.3.2	Migrace v právu EU	36
3.3.3	Vliv Schengenského prostoru na migrační krizi	39
3.3.4	Právní úprava migrace v České republice.....	40
3.4	Vybrané trestné činy spojené s nelegální migrací.....	44
3.4.1	Trestný čin násilné překročení státní hranice.....	44
3.4.2	Trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	45
3.4.3	Trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky ...	46
3.4.4	Trestný čin neoprávněné zaměstnávání cizinců	47

3.5	Kontrolní a represivní opatření	49
3.5.1	Trest vyhoštění	49
3.5.2	Správní vyhoštění	50
3.5.3	Rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky	52
3.6	Závěr teoretické části	52
4	Vlastní práce	55
4.1	Úvod vlastní práce	55
4.2	První kategorie rozhovorů s respondenty z řad Ministerstva vnitra České republiky	55
4.2.1	Respondent MV – A	55
4.2.2	Respondent MV – B	59
4.2.3	Respondent MV – C	62
4.2.4	Respondent MV – D	64
	Vyhodnocení první kategorie	66
4.3	Druhá kategorie rozhovorů s respondenty z řad Policie ČR	68
4.3.1	Příslušník Policie České republiky – A	68
4.3.2	Příslušník Policie České republiky – B	70
	Vyhodnocení druhé kategorie	72
4.4	Třetí kategorie rozhovorů s respondenty z řad Celní správy ČR.....	73
4.4.1	Příslušník Celní správy České republiky – A.....	73
4.4.2	Příslušník Celní správy České republiky – B	75
	Vyhodnocení třetí kategorie	77
4.5	Rozhovor ohledně dobrovolných návratů	78
	Vyhodnocení rozhovoru dobrovolných návratů.....	82
5	Výsledky a diskuze.....	83
5.1	Teoretická část	83
5.2	Vlastní práce	83

6	Závěr	86
7	Seznam použitých zdrojů	89
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek.....	95
8.1	Seznam obrázků	95
8.2	Seznam tabulek	95
8.3	Seznam grafů	95

1 Úvod

Proces migrace je součástí lidské existence již od nepaměti. Z hlediska historického pohledu docházelo a dochází k pohybu osob z důvodu objektivních či subjektivních nepříznivých životních podmínek. Migrační vlny, které zasáhly Evropu, mají za následek změnu v přístupu utváření právního rámce, z kterého Evropa vycházela v minulém století. Současná migrace s sebou přináší řadu právních a ekonomických problémů, na které zatím nejsou nalezena optimální řešení.

Diplomová práce uvede rozdělení migrace, se zaměřením na rozlišení mezi migrací legální a nelegální. V rámci teoretické části budou představeny vybrané migrační vlny, které měly a mají dopad na utváření právního rámce Evropské unie, potažmo České republiky. Dále bude uvedena úprava migrace v mezinárodním právu, v právu Evropské unie a v právu České republiky. Velká část teoretické práce se bude zabývat nelegální migrací, konkrétně jejím dělením, statistikami, migračními trasami, převaděčstvím, trestnými činy a s nimi spojenými kontrolními a represivními opatřeními. Praktická část práce bude obsahovat rozhovory s respondenty z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky a s příslušníky bezpečnostního sboru. Položené otázky, které budou vycházet z položených cílů diplomové práce a z teoretické části, budou mít snahu získat ucelenější a podrobnější informace ohledně rozdělení legální a nelegální migrace, smysluplnosti dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic, adekvátnosti trestního postihu převaděčství, nákladů spojených s bojem proti nelegální migraci a roli využití mobilních zařízení a sociálních sítí při migraci. Jelikož, budou rozhovory uskutečňovány s osobami pracujícími s problematikou migrace na častější časové bázi než s osobami v odlišných zaměstnáních, bude věnován prostor také ohledně otázky, jak účinně čelit nelegální migraci, z hlediska jejich osobního a profesního pohledu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza problematiky migrace se zaměřením na vystižení rozdílů mezi migrací legální a nelegální, na důsledky významných migračních vln pro právní úpravu migrace v právu Evropské unie a v právu České republiky, a na vymezení odlišnosti v úpravě migrace v mezinárodním právu, v právu Evropské unie a v právu České republiky. Dílčím cílem práce je posouzení účinnosti trestního postihu nelegální migrace podle trestního práva České republiky, zejména posouzení adekvátnosti trestního postihu trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice. Dalším dílčím cílem je vyhodnocení nákladů spojených s nelegální migrací.

2.2 Metodika

V rámci teoretické části diplomové práce bude čerpáno z veřejně dostupných údajů zveřejňovaných orgány státní správy. Dále bude téma zpracováno podle vhodných odborných textů vybraných na základě provedené rešerše zdrojů zabývajících se touto problematikou, a taktéž podle důvěryhodných webových zdrojů. Součástí bude i analýza právních předpisů a mezinárodních smluv. Neopominutelnou metodou, která bude v rámci teoretické části využita, je metoda popisná.

V první části práce bude vymezen pojem migrace z pohledu ekonomického a demografického. V případě demografického pohledu budou popsány ukazatele, pomocí kterých lze vyjádřit hrubou a čistou migraci. Kromě zmíněných pohledů bude migrace zkoumána i z hlediska role motivace v jejím procesu a bude poukázáno i na její možné politické využití. Součástí bude také rozlišení migrace na legální a nelegální, přičemž při vymezení bude využito již zmíněné příslušné odborné literatury, veřejně dostupných údajů a statistických dat z výročních zpráv o situaci v oblasti migrace a integrace. Bude čerpáno z výročních zpráv zveřejňovaných Ministerstvem vnitra České republiky, dostupných údajů a statistických dat Policie České republiky a z dat a informací poskytovaných Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (FRONTEX).

V druhé části bude pracováno s metodou historickou, budou rozebrány vybrané migrační vlny, které měly a mají dopady na utváření legislativy Evropské unie a České republiky. V podkapitole věnované migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině bude popsán Plán připravenosti na migrační vlnu, který byl použit Českou republikou. V souvislosti s porovnáním jednotlivých migračních vln bude v závěru

druhé části využita metoda komparace, jakožto metoda sloužící k porovnání různých fenoménů, názorů, tendencí apod. Poznatky obsažené v této části práce budou podloženy relevantními knižními zdroji a informacemi čerpanými z veřejně dostupných webových stránek Evropské unie.

Další oblast teoretické části práce se bude zabírat migrací z hlediska mezinárodního práva, práva Evropské unie a práva České republiky. Rozebrán bude vliv, který má Schengenský prostor na utváření migrace, aktuální diskuse o legislativních změnách v rámci Evropské unie, ale i význam dobrovolných návratů hrající roli v úspěšné migrační strategii. Pro tuto část práce bude využito především metody analýzy, konkrétně analýzy právních předpisů a mezinárodních smluv.

V rámci předposlední části práce bude aplikována metoda výkladu práva při analýze vybraných trestných činů spojených s nelegální migrací. Rovněž bude využito metody statistického zpracování dat – v tomto případě statistického zpracování dat vybraných trestných činů dle takticko-statistické klasifikace. Poslední oblast bude zaměřena na kontrolní a represivní opatření. Oporou této části budou knižní zdroje, právní předpisy, veřejně dostupné údaje Ministerstva vnitra České republiky a Českého statistického úřadu.

V závěru teoretické části budou sumarizovány a okomentovány informace, které byly v rámci teoretické části popsány a vysvětleny. Taktéž dojde k vymezení oblastí, které budou využity pro zpracování praktické části diplomové práce.

Praktická část práce bude logicky navazovat na teoretickou část a jejím hlavním cílem bude ověřit závěry zjištěné v rámci předcházející části. K naplnění tohoto cíle bude zvolena kvalitativní metoda strukturovaného (řízeného) rozhovoru. Jedná se o metodu, pro kterou je charakteristické, že má pevně dané pořadí kladených otázek a jejich znění se nesmí v průběhu rozhovoru měnit. Otázky jsou otevřené (žádná nabídka možných odpovědí) a musí být předem připravené. Vedle strukturovaného rozhovoru se lze setkat i s dalšími podobami rozhovoru, kterými jsou polostrukturovaný rozhovor a volný rozhovor (taktéž označovaný jako nestrukturovaný). Ze třech zmíněných variant rozhovorů je strukturovaný rozhovor nejstriktnější na správné provedení, ale zároveň je díky své povaze nejsnáze vyhodnotitelný oproti ostatním.¹

¹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 110-112 ISBN 978-80-247-3006-6.

Rozhovory budou provedeny se zástupci Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky, s příslušníky Policie České republiky a s příslušníky Celní správy České republiky. Respondenti budou rozděleny podle své profesní kvalifikace do skupin, které následně po získání potřebných dat budou vyhodnocovány. Na provedené rozhovory bude navazovat rozhovor se státním úředníkem zaměřující se ve své agendě na program dobrovolných návratů. Součástí praktické části práce bude rovněž rozbor nákladů spojených s nelegální migrací vypracovaný na základě provedených rozhovorů a veřejně dostupných dat orgánů státní správy České republiky a veřejně dostupných dat Evropské unie ohledně unijních programů na rozmezí let 2021-2027.

3 Teoretická část

3.1 Migrace a její zařazení v kontextu diplomové práce

3.1.1 Úvod do problematiky

Diplomová práce se zabývá právními a ekonomickými problémy současné migrace. Pro účely diplomové práce je nezbytné si termín migrace definovat. Termín migrace lze chápat takto:

„jde o pohyb menšiny, při němž dochází ke změně bydliště uvnitř nebo přes hranice libovolné administrativní jednotky v nejčastějším užití uvnitř státu či států, kde jsou podobné či stejné ekonomické podmínky či platí podobné politické či náboženské zákony. Migrace může mít či má značné ekonomické, kulturní a populační důsledky, je to jeden z nejdůležitějších regionálních procesů.“²

Migrace je jednou ze složek vědy demografie, jejíž předmět zkoumání se zabývá sledováním a popisem reprodukce lidské populace. Migrace spolu s narozením, úmrtím, sňatky a rozvody patří mezi události, které charakterizují pohyb obyvatelstva.

„Migrace mají přirozeně na emigrační i imigrační společnost komplexní dopady. V čistě demografické rovině vedou ke změnám poměru mužů a žen, ke změnám věkové struktury, mohou ovlivnit porodnost i úmrtnost apod.“³

Jedním ukazatelem, kterým se dá vyjádřit migrace z demografického hlediska je tzv. hrubá migrace. Ta se vypočítá jako součet mezi přistěhovalými a vystěhovalými, viz vzorec:

- $M = I + E$ ⁴

kde

- M je migrační saldo;
- I je počet přistěhovalých;
- E je počet vystěhovalých.

² ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 143. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

³ FŇUKAL, M. a ŠRUBAŘ, M. a TOUŠEK, V. *Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie do ostatních evropských zemí: Zkrácená verze studie: Výzkumný projekt*. Olomouc. KATEDRA GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. s. 6. [cit. 2023-06-07]

⁴ ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 143. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

Čistá migrace se pak vyjádří jako rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými, viz vzorec:

- $M=I-E$ ⁵

Z pohledu ekonomie, lze na migraci nahlížet jako na mezinárodní pohyb pracovních sil uskutečňovaný dobrovolně. Jedná se o ekonomicky motivovaný pohyb, který je veden za účelem dlouhodobého nebo trvalého pobytu.⁶ Motivace hraje důležitou roli v procesu migrace, jež je výsledkem vzájemného působení tzv. push a pull faktorů. Push faktory představují negativní skutečnosti, které člověka stimulují k tomu, aby danou zemi opustil. Jedná se například o válečný konflikt v dané zemi, nedostatek vody a jídla, absence svobodného náboženského vyznání, sociální nerovnost. Právě push faktory spojené se zhoršeným stavem životního prostředí budou do budoucna tím hlavním důvodem, proč bude docházet k migraci tzv. environmentální migraci. Naopak pull faktory představují pozitivní skutečnosti, které člověka stimulují, aby do dané země emigroval. Lze zmínit například lepší životní podmínky, lepší pracovní možnosti, nižší kriminalitu, možnost lepšího vzdělání, svobodu náboženského vyznání.

Mezinárodní vztahy jsou migrací ovlivněny zprostředkovaně a to pozorností, která je na ně upřena a posléze i dopadem v podobě vytváření mezinárodních a národních právních norem, které se k migraci vážou. Migrace sebou nepřináší pouze negativní dopady v podobě bezpečnostních rizik, zvýšené kriminality atd., ale lze hovořit i o řadě benefitů.⁷ Příkladem může být tzv. směrnice o modrých kartách. Účelem je příliv osob ze třetích zemí do zaměstnání, která vyžadují vysokou kvalifikaci.⁸ To vede k podporování hospodářského růstu, požadavkům na trhu práce a ke konkurenceschopnosti ekonomiky.⁹

Migrace a problematika, která s ní souvisí, jako je například integrace cizinců v rámci státního zřízení, bývá často využívána z politických důvodů. Některé politické strany si na ní staví svoji předvolební kampaň. Je otázka, jak moc populistické tyto snahy jsou, nicméně dopadem je zvýšený veřejný zájem, který není v mnoha otázkách na škodu.

⁵ SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIE. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Migrace* [online]. [cit. 2024-02-18]

⁶ CIHELKOVÁ, E. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 73. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-155-0.

⁷ FŇUKAL, M. a ŠRUBAŘ, M. a TOUŠEK, V. Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie do ostatních evropských zemí: Zkrácená verze studie: Výzkumný projekt. Olomouc. KATEDRA GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. s. 1. [cit. 2023-06-07]

⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Modrá karta* [online]. [cit. 2023-06-07]

⁹ PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. s. 23. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.

Každá problematika, která s sebou přináší prostor k demokratické diskusi a otevírá osvětu k mnoha otázkám (rasismus, jazyková vybavenost, tradice, zvyky) se jeví v utváření společenského myšlení důležitá. Problémem, a to bohužel nejen historickým je a bývá její rétorické zneužití, které místo osvěty u mnoha občanů pak vyvolává jev opačný v podobě dezinformací, xenofobie, nenávisti a v dnešní době spěje ke zvýšené radikalizaci ve společnosti.

3.1.2 Rozdělení migrace

Pohyb osob přes hranice je komplexní problematikou, která na sebe váže terminologické pojmy, odborníci dělí migraci na legální a nelegální; ekonomickou a neekonomickou, dobrovolnou a nucenou; krátkodobou, dlouhodobou, trvalou, kyvadlovou, sezonní, cirkulární atd.¹⁰ Stěžejním dělením pro účely diplomové práce je rozlišování mezi migrací legální a nelegální a mezi ekonomickou a neekonomickou migrací. V případě ekonomické migrace je migrantovo snahou překročení hranic s vidinou očekávání zlepšení svých životních podmínek či pracovních možností. Daná osoba není spokojena s příležitostmi, které mu nabízí jeho rodná země, a tak se rozhodne hledat lepší možnosti v jiném státním zřízení.

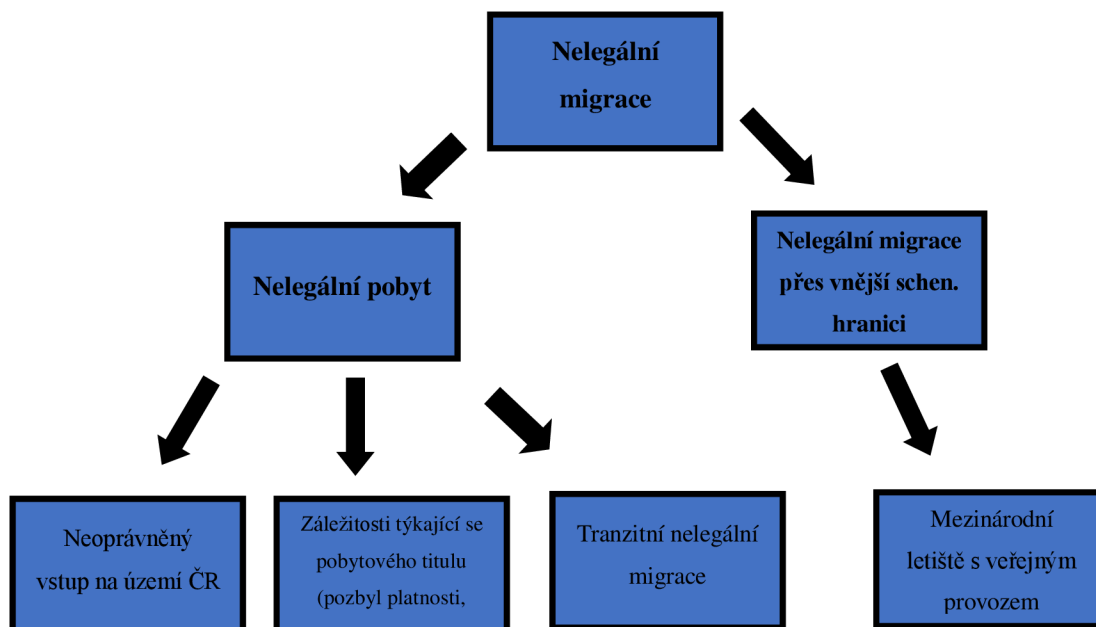
Opakem ekonomické migrace je pak migrace neekonomická, která je vyvolána z důvodů politických, rasových, náboženských, národnostních, či rodinných. Ekonomická či neekonomická migrace může být prováděna jak legální cestou, tak nežádoucí nelegální cestou. Rozlišujeme tedy migraci legální a nelegální. Legální migraci chápeme jako řízený proces, který je určitými pravidly regulován státem nebo dle bilaterálních dohod či mezinárodních dohod. Opakem je nelegální migrace, při které migrant porušuje právní předpisy dané země. V případě České republiky je nelegální migrace definována jako: „*neoprávněný vstup, pobyt a vycestování osoby na/z území České republiky.*“¹¹ Nelegální migraci můžeme rozlišit na dvě hlavní kategorie, na nelegální pobyt a nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici. Do první kategorie spadá tranzitní nelegální migrace. V případě druhé kategorie je možné vnější schengenskou hranici v České republice překročit pouze na pěti mezinárodních letištích s veřejným provozem, konkrétně se jedná o letiště: Letiště Václava Havla, Letiště Brno-Tuřany, Letiště Pardubice, Letiště Karlovy

¹⁰ PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. s. 21. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.

¹¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v České republice* [online]. [cit. 2023-06-05]

Vary, Letiště Leoše Janáčka v Ostravě. Schéma rozdělení nelegální migrace je představeno na nadcházejícím obrázku.

Obrázek 1 Schéma rozdělení nelegální migrace na území ČR

Zdroj: zpracování vlastní, na základě MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v České republice* [online]. [cit. 2023-06-05]

Česká republika představuje v rámci Evropské unie tzv. tranzitní zemi, hovoříme tedy o tranzitní migraci. Jedná se o migraci přes území státu bez oprávnění potřebných ke vstupu a pobytu na území. Účelem je, se dostat do jiného státu. Cílovou zemí není stát, přes který daná osoba přechází.¹² Ministerstvo vnitra každoročně vypracovává ve spolupráci s ostatními rezorty zprávu o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR. Děje se tak již od roku 2001.

¹² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v České republice* [online]. [cit. 2023-06-05]

Tabulka 1 Statistické údaje k nelegální migraci od roku 2015-2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Celkem počet zjištěných osob při nelegální migraci	8 563	5 261	4 738	4 992	5 677	7 093	11 170	29 235	13 898
Nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici	240	222	250	339	503	448	335	201	368
Nelegální pobyt	8 323	5 039	4 488	4 653	5 174	6 645	10 835	29 034	13 530
Z toho tranzitní migrace	294	511	172	191	266	486	1 330	21 852	4 742

Zdroj: zpracování vlastní, na základě MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Zpráv v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky [online]. [cit. 2024-02-06] a POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Vyhodnocení nelegální migrace 2023 [online]. [cit. 2024-02-06]

Na základě těchto zpráv a v nich obsažených informací si lze udělat představu o vývoji nelegální migrace, potažmo tranzitní nelegální migrace na území České republiky. Ze zpravodajství Služby cizinecké policie je možné zjistit, že během období od 01.01.2022 do 31.12.2022 bylo zjištěno na 29 235 osob při nelegální migraci na území České republiky. Takto vysoký počet osob mají na svědomí zejména syrští uprchlíci, kterých bylo odhaleno na 20 981. Syrští uprchlíci ale ve většině případů nemají snahu v České republice zůstat, pouze jim Česká republika slouží jako již uvedená tranzitní země na cestě do Německa či do jiných členských států Evropské unie. U syrských migrantů se ale Česká republika potýká s problémem, že současná vnitropolitická a bezpečnostní situace v Sýrii jejich návrat do Sýrie podle mezinárodního práva neumožňuje. Na pomyslném druhém místě se nacházejí Ukrajinci, kterých bylo zjištěno na 2850 osob, na dalším místě jsou obyvatelé Moldavska 1010 osob, Turecka 772 osob a Gruzie 309 osob.¹³ V období od 01.01.2023 do 31.12.2023 došlo k snížení nelegální migrace na 13 898 osob. Na pomyslném prvním místě zůstávají občané Sýrie, kterých bylo zjištěno na 4225, dále obyvatelé Ukrajiny 3480 osob, 1676 osob Moldavska, 838 osob Turecka, 534 osob Gruzie.¹⁴

¹³ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v ČR v období od 1.1.2022 do 31.12.2022* [online]. [cit. 2023-06-05]

¹⁴ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023* [online]. [cit. 2024-02-06]

Tabulka 2 Počet nelegálních migrantů vzhledem k jejich národnosti za rok 2022 a 2023

	2022	2023
Sýrie	20 981	4 225
Ukrajina	2 850	3 480
Moldavsko	1 010	1 676
Turecko	772	838
Gruzie	309	534

Zdroj: zpracování vlastní, na základě POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023* [online]. [cit. 2024-02-06]

Mohlo by se dojít k dojmu na základě zpracovaných tabulek, že migrační krize ubírá na síle. Opak je ale pravdou, v roce 2023 došlo k nárůstu nelegálního překročení vnějších hranic Schengenského prostoru o 17% oproti roku 2022. Jedná se také o největší počet nelegálních vstupů na území Evropské unie od roku 2016. Nejvyšší nárůst zaznamenala migrační trasa přes centrální středomoří, kde byl zaznamenán nárůst oproti předchozímu roku o téměř 50%.¹⁵

Nelegální migrace sebou pojí často příšerné lidské podmínky, které musí dané osoby, které se rozhodly opustit svojí zemi, podstupovat. Nelegální migrace sebou přináší také lidi, kteří se na její úkor chtějí obohatit, kteří si na tomto lidském neštěstí postavili svoje živobytí, tzv. převaděči. Jedná se o osoby, které za finanční či jiný materiální obnos pomáhají jiným osobám nelegálně překročit státní hranici. Často tyto převádějící osoby jsou součástí organizovaných skupin a jejich jednání má povahu organizovaného zločinu. Organizovaný zločin je druh trestné činnosti vykonávaný strukturovanou skupinou alespoň 3 a více osob, která po daný časový interval provádí koordinovanou závažnou trestnou činnost s cílem dosažení finančního či jiného hmotného prospěchu či dosažení určitého vlivu v různých strukturách fungování lidské společnosti.¹⁶ Mezi převaděčem a osobou převáděnou by měl existovat souhlas s převodem přes hranici. Překročením hranice by tedy mělo dojít k naplnění vztahu, který převaděč s osobou převáděnou uzavřeli. Pokud však dochází k dalšímu využívání osoby bez jejího souhlasu tzv. vykořisťování, hovoříme o obchodování s lidmi. Cena za převedení se odvíjí od různých faktorů a její cena logicky

¹⁵ FRONTEX.EUROPA.EU. *Significant rise in irregular border crossings in 2023, highest since 2016* [online]. [cit. 2023-06-05]

¹⁶ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je organizovaný zločin*. [online]. [cit. 2023-02-06]

ruku v ruce stoupá, pokud takových faktorů je více. Takovým faktorem může být například, jestli trasa povede přes Turecko, jehož hranice jsou hlídány hlídkami, nebo jestli povede přes Středozevní moře. Dalším faktorem je, do jaké cílové země se chce migrant dostat a kolik je k tomu potřeba překročit hraničních přechodů, v neposlední řadě si migrant připlácí za dopravní prostředek, a také za to, jestli cestuje sám nebo s rodinou. Cesta může vyjít jednu osobu v rozmezí 6 000-10 000 €, neboli cca 150 000 až 250 000 Kč.¹⁷ K tranzitní nelegální migraci využívají převaděči a nelegální migranti různých možností přepravy. Jedná se o možnosti: pěšky, letecky, autobusy, nákladními vozidly, vlaky, osobními vozidly, dodávkovými vozidly. Převaděči například u přepravy migrantů pomocí nákladních vozidel vytváří skryté prostory pro migranty v návěsech vozidel.

Tabulka 3 Různé možnosti využití přepravy nelegálních migrantů vzhledem k počtu osob za rok 2022 a 2023

	2022	2023
Pěšky	743	324
Letecky	205	150
Autobusy	30	259
Nákladní vozidla	381	292
Vlaky	2 830	394
Osobní vozidla	1 144	1 356
Dodávková vozidla	1 658	1 927

Zdroj: zpracování vlastní: na základě POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Vyhodnocení nelegální migrace 2023 [online]. [cit. 2024-02-06]

Z tabulky lze vyčíst, že se způsob přepravy migrujících osob mezi roky 2022 a 2023 lišil. V roce 2022 byl hlavním způsobem přepravy využití železniční sítě a poměrně velká čísla zaznamenal i pěší způsob. Oproti tomu v roce 2023 výrazně stoupl způsob přepravy pomocí dodávkových a osobních vozidel. Na druhou stranu bylo zaznamenáno snížení u využití železničního způsobu přepravy.

Na základě tabulek bylo zjištěno, že na území České republiky došlo k poklesu nelegální migrace. Opačný trend je však v podobě počtu stíhaných převaděčů, ten oproti roku 2022 vzrostl v roce 2023 z počtu 248 na 388 osob.¹⁸

¹⁷ ILUHACOVICKO.CZ. *Víte, jak funguje nelegální migrační trasa do Evropy přes převaděče, kolik se za ní platí nebo jak složité je pašeráky najít?* [online 26.10.2023]. [cit. 2023-02-06]

¹⁸ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023* [online]. [cit. 2023-02-06]

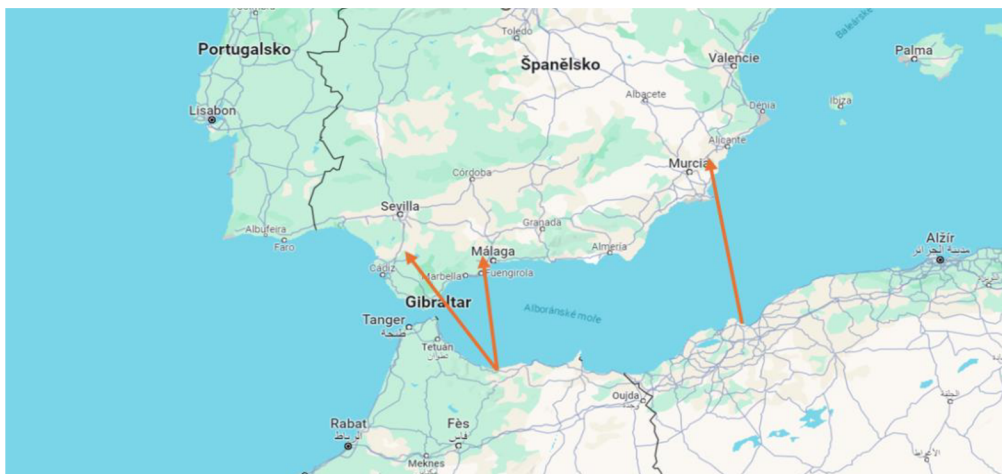
3.1.3 Migrační trasy

K migraci do Evropy jsou využívány různé migrační cesty. Toto je výčet hlavních cest.

- trasa západního Středomoří;
- Středomořská trasa;
- Západobalkánská trasa;
- trasa východního Středomoří;
- trasa přes západní Afriku;
- trasa přes východní hranici EU.

Trasa západního Středomoří je volena pro vstupy do Španělska. Volí ji často převážně migranti pocházející z Alžírsko a Maroka, výjimkou ovšem nejsou ani lidé ze zemí subsaharské Afriky. V roce 2018 se trasa západního Středomoří stala nejvyužívanější trasou při vstupu do Evropy. Od tohoto roku dochází vesměs každoročně k poklesu využití této cesty u migrujících osob, výkyv je zaznamenán v roce 2021, kdy oproti předchozímu roku počet případů využití této trasy mírně vzrostl.¹⁹

Obrázek 2 Trasa západního Středomoří

Zdroj: zpracování vlastní, využití Google Maps

Středomořská trasa neboli trasa centrálního Středomoří je využívána za účelem dostání se po moři do Itálie a na Maltu. Libye se zde stala tranzitní zemí, kterou využívají migranti ze severní Afriky, subsaharské Afriky, Blízkého východu pro svou pokračující cestu do Evropy. Tato trasa vedoucí přes moře je považována za nejnebezpečnější trasu.

¹⁹ FRONTEX.EUROPA.EU. *Migratory Routes* [online]. [cit. 2023-06-08]

Během roku 2021 bylo registrováno na 1 500 mrtvých nebo pohřešovaných osob. Od roku 2020 je trasa centrálního Středomoří nejvyužívanější cestou vedoucí do Evropy.²⁰

Obrázek 3 Středomořská migrační trasa

Zdroj: zpracování vlastní, využití Google Maps

Západobalkánská trasa je jedna z hlavních migračních cest, kterou využívají migranti ke vstupu do Evropské unie. Je realizována přes Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu, Kosovo, Severní Makedonii a Srbsko.²¹

Obrázek 4 Západobalkánská migrační trasa

Zdroj: zpracování vlastní, využití Google Maps

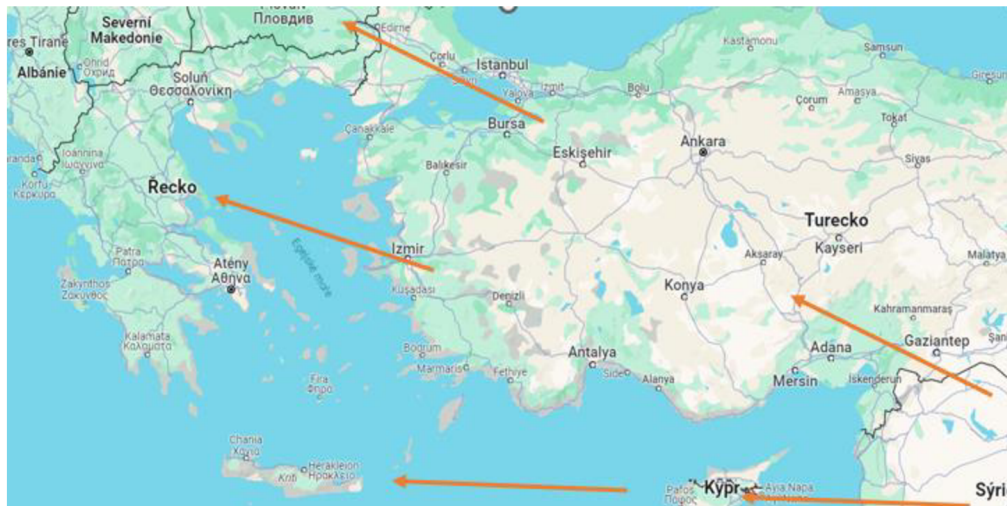
U trasy východního Středomoří hraje velkou roli spolupráce Evropské unie a Turecka, která je v poslední době poměrně narušena. Tento typ trasy využívají migranti

²⁰ EUROPARL.EUROPA.EU. *Asylum and migration in the EU: facts and figures* [online]. [cit. 2023-06-08]

²¹ FRONTEX.EUROPA.EU. *Migratory Routes* [online]. [cit. 2023-06-08]

pro vstup do Řecka, Kypr a Bulharska. Stává se volenou cestou u migrantů prchajících kvůli občanské válce v Sýrii, dále je volena Afgánci a Nigerijci.²²

Obrázek 5 Trasa východního Středomoří.

Zdroj: zpracování vlastní, využití Google Maps

Trasu přes západní Afriku využívají migranti pocházejících ze Západní Sahary, Mauritánie, Maroka, Senegalu a Gambie s cílem dostat se na Kanárské ostrovy.²³ Trasu přes východní hranici Evropské unie využívají migranti z Ruské federace, Ukrajiny a Ruské federace.²⁴

3.2 Historie migrace

3.2.1 Úvod do problematiky

Evropa si v rámci své novodobé historie prošla řadou migračních vln, které měly dopad na právní a ekonomický rozvoj, a především na vývoj Evropské unie a České republiky v rámci migrační a azylové politiky. Proto diplomová práce zahrnuje tři historická období v novodobých dějinách, které znamenaly úpravu právního rámce Evropské unie, a které znamenaly taktéž úpravu právních předpisů České republiky. Jedná se o válečný konflikt, jehož důsledkem byla migrace ze zemí bývalé Jugoslávie, dále období protestů, revolucí tzv. Arabské jaro, které ve svém důsledku vyvolalo syrskou

²² FRONTEX.EUROPA.EU. *Migratory Routes* [online]. [cit. 2023-06-08]

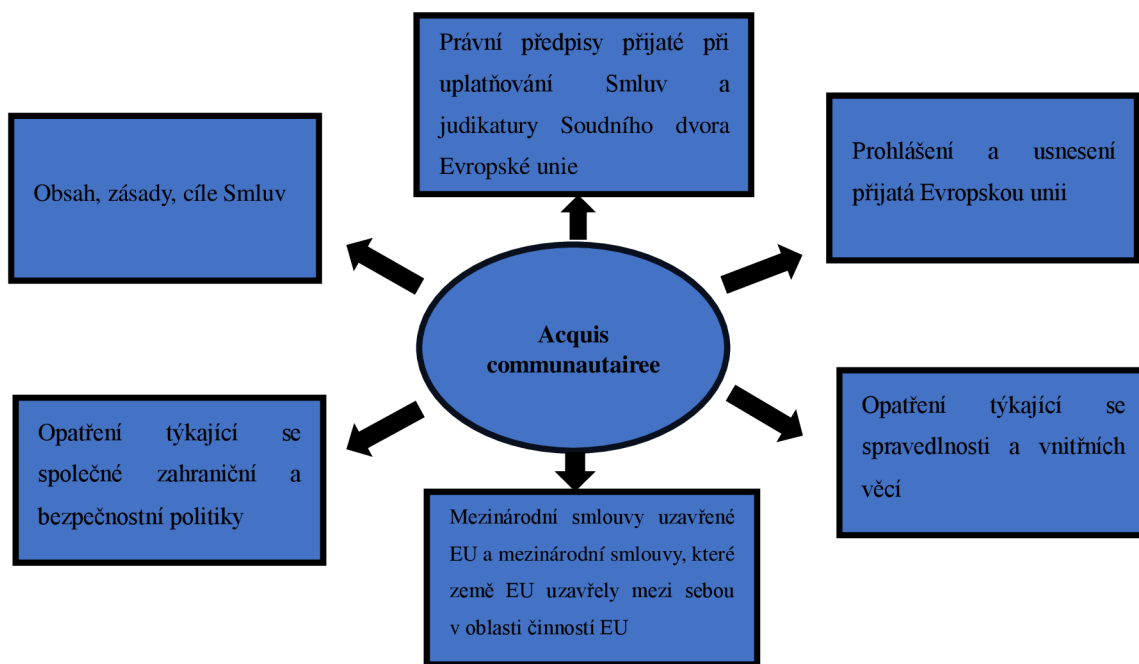
²³ CONSILIUM.EUROPA.EU. *EU migration and asylum policy* [online]. [cit. 2023-06-08]

²⁴ ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 154. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

migraci. Posledním obdobím je migrace nejaktuálnější, která je způsobena válečným konfliktem na Ukrajině.

První otázka, která se naskýtá, zní, proč se úprava azylového a migračního práva Evropské unie promítne i do legislativy České republiky? Česká republika se 1. května 2004 stala členským státem Evropské unie. Česká republika, jako každá jiná kandidátská země musela a musí ze své stávající pozice členského státu dodržovat právní řád Evropské unie tzv. *acquis communautaire*. V důsledku toho, že je Česká republika součástí této nadnárodní organizace, je potřeba se na pojem migrace podívat i z tohoto hlediska, a to v případě rozlišování a konkrétního vymezení evropského migračního práva a evropského azylového práva. *Acquis communautaire* je detailně popsán na nadcházejícím obrázku.

Obrázek 6 *Acquis communautaire*

Zdroj: zpracování: vlastní, na základě EU law – EUR-Lex. *Acquis* [online]. [cit. 2023-06-08].

Rozlišení migrace a azylu je ustanoveno v primárním právu EU. Součástí azylového práva je např. úprava „jednotného azylového statusu, doplňkové ochrany, pravidel azylového řízení či dublinského systému o příslušnosti členských států k posuzování žádostí o mezinárodní ochranu.“²⁵ Migrační politika upravuje naopak „normy legálního vstupu

²⁵ Čl. 78 SFEU

*na území členských států, právní postavení přistěhovalců, opatření proti nelegálnímu vstupu a pobytu na území členských států.*²⁶

*„Azylové právo je postaveno na mezinárodních závazcích v oblasti lidských práv a na humanitě v nejširším slova smyslu. Úprava migračního práva oproti tomu sleduje především jiné cíle, jakými jsou např. zajištění bezpečnostních a ekonomických zájmů státu, řešení problému demografického vývoje a budování privilegovaných vztahů s konkrétními zeměmi.“*²⁷

Pro účely diplomové práce je však nutné se v kapitolách o úpravě mezinárodního práva, evropského práva a práva ČR zaobírat jak migrační, tak azylovou politikou, aby diplomová práce logicky propojila souvislosti. Podrobněji se historií a současnou úpravou migrační a azylové politiky budou zabývat nadcházející kapitoly diplomové práce.

3.2.2 Migrace ze zemí bývalé Jugoslávie

Tato migrační krize, která vznikla v důsledku válečného konfliktu v tehdejší Jugoslávii, bývá označována tehdy jako největší uprchlická krize v rámci Evropy od konce 2. světové války. Tehdejšími spouštěči válečného konfliktu se staly vnitřní problémy země po úmrtí Josipa Broze Tita v roce 1980, který vládl zemi pevnou rukou. Země si tehdy procházela silnou inflací, rostoucím zahraničním dluhem, parálzou institucí a nástupem etnického nacionalismu. Násilnostem předcházelo hned několik aspektů, jedním bylo prohlášení nezávislosti Chorvatska a Slovinska. Druhým aspektem byla politika tehdejšího srbského prezidenta Slobodana Miloševiče, který měl v rukou centrální armádu a který nesouhlasil se snahami jednotlivých republik se osamostatnit, hlavně pokud v nich pobývala srbská menšina.²⁸ Válečný konflikt byl doprovázen v mnoha oblastech etnickými čistkami, které se staly jedním z hlavních stimulů k opuštění země.

„Samotný mechanismus „etnického čištění“ zahrnoval kombinaci fyzického násilí vůči osobám (zabíjení, ozbrojené vyhánění z domova), ničení majetku (zejména nemovitostí), nepřiznání politických práv (např. občanství), neformální nebo dokonce

²⁶ ČL. 79 SFEU

²⁷ PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. 22-23 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.

²⁸ Encyklopedie migrace. *Válka v Jugoslávii*. [online]. [cit. 2023-06-09]

*i přímé diskriminace (ztráta zaměstnání, funkčního nebo společenského postavení, šikanování ve společenském styku apod.).*²⁹

Část populace se k migraci uchýlila i z ekonomických důvodů. Uvádí se, že v rozmezí let 1991-2001 opustilo své domovy mezi 2,7-4 miliony lidí.³⁰ Rozpad Jugoslávie a migrační krize, která tím vnikla, znamenala změnu v povaze řešení migrace na úrovni Evropské unie. Z počátku konfliktu byli uprchlíci přijímáni, ale s rostoucími počty a nekončícím konfliktem se strategie změnila na to, aby uprchlíci zůstávali v oblastech svého území, kterých se konflikt tolik netýkal. Další tendence, která tato krize vyvolala, byla snaha o přerozdělování uprchlíků v rámci zemí. Největšími důsledky této migrační krize na poli legislativy evropské migrační politiky bylo směřování k tomu, aby bezpečnost osob, které uprchli, byla řešena v místě anebo blízkém okolí, ve kterém konflikt vznikl.³¹ V důsledku tohoto konfliktu Evropská unie přijala v roce 2001 směrnici o dočasné ochraně.³² Dočasná ochrana je opatření, které lze výjimečně přijmout, pokud je potřeba nabídnout okamžitou a dočasnou ochranu osobám mimo EU, které se nemohou vrátit zpátky do země, odkud prchají. Poprvé byla aktivována po ruské invazi na ukrajinské území.

3.2.3 Arabské jaro a její důsledky na migrační krizi

Arabské jaro bývá označení pro sérii protivládních protestů, které zasáhly země Maghrebu, ale i Egypta či Sýrie, která měla za následky ztráty mnoha životů, destabilizaci těchto zemí a také vyvolanou migraci spousty obyvatel z těchto zemí. Jednou ze zemí, odkud migranti do Evropské unie přicházejí nejvíce i dnes je Sýrie, kde občanská válka trvá dodnes.

Prvotní demonstrace občanů v Sýrii byly vyvolány údajným krutým policejním výslechem, při kterém byli zraněni chlapani, kteří namalovali na zdi hesla a slogany Arabského jara. Prvotní demonstrace byly zesíleny, neboť u těch prvních došlo k usmrcení

²⁹ FŇUKAL, M. a ŠRUBAŘ, M. a TOUŠEK, V. Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie do ostatních evropských zemí: Zkrácená verze studie: Výzkumný projekt. Olomouc. KATEDRA GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. s. 5. [cit. 2023-06-09]

³⁰ Encyklopedie migrace. Mgr. Tomáš Jungwirth. *Uprchlíctví a migrace ze zemí bývalé Jugoslávie*. [online]. [cit. 2023-06-09]

³¹ FŇUKAL, M. a ŠRUBAŘ, M. a TOUŠEK, V. Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie do ostatních evropských zemí: Zkrácená verze studie: Výzkumný projekt. Olomouc. KATEDRA GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. s. 4. [cit. 2023-06-09]

³² EUR-Lex. *Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími* [online]. [cit. 2023-06-09]

několika demonstrujících. V květnu roku 2011 se demonstrace staly ještě mohutnějšími, když se k nim přidaly i kurdská města. Syrský vládnoucí režim demonstrace řešil čím dál tím větším zapojením vojenské techniky. Ještě v červnu téhož roku byla proti vládnímu režimu založena dezertujícími důstojníky Svobodná syrská armáda, která povahu demonstrací změnila v občanskou válku.³³ Od roku 2011 bylo nuceno ze země uprchnout více než 6,8 milionu Syřanů, kteří se snažili najít také svůj nový domov v Evropě.³⁴

Vnější státy Schengenského prostoru byly vystaveny tak mohutnému náporu migrantů, že tehdejší systém pravidel, který obsahoval kritéria pro určení státu příslušného k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu tzv. dublinské nařízení, selhal, nezvládl tlak, kterému v důsledku této krize byl vystaven. Členské státy nedokázaly v enormním množství lidí stíhat rozlišovat, zda se jedná o uprchlíky prchající před občanskou válkou v Sýrii nebo se jedná o migranty, kteří přišli do Evropské unie pouze za vidinou zlepšení své životní a ekonomické úrovně. S poněkud nešťastným rozhodnutím přišlo Německo, které se rozhodlo dočasně přestat přezkoumávat důvody k azylu u občanů Sýrie. Tato suspendace dublinského nařízení defacto vedla k nemožnosti rozlišení mezi migrantem a uprchlíkem. Navíc absence přezkoumání důvodů k azylu měla za následek vpuštění si do Německa řadu potenciálních zločinců a teroristů.³⁵

Evropská unie učinila kroky, které měly danou migrační krizi řešit. Tyto kroky můžeme rozdělit na:

- *„předcházení nelegální migraci;*
- *řešení humanitárních potřeb;*
- *záchrana životů na moři a boj proti zločineckým sítím;*
- *posílení vnějších hranic;*
- *posílení solidarity a odpovědnosti;*
- *zajištění legálních způsobů migrace;*
- *navracení a zpětné přebírání osob.*“³⁶

Nelegální migrace je nežádoucí jev, který potlačuje efektivní fungování migrační politiky. Podle dostupných údajů bylo zaznamenáno více než 1,8 milionů nezákonných překročení hranic Evropské unie. V předcházení nelegální migrace je nutná spolupráce se

³³ Encyklopedie migrace. *Syrské demonstrace v roce 2011*. [online]. [cit. 2023-06-11]

³⁴ USA for UNHCR The UN Refugee Agency. *Syria Refugee Crisis Explained*. [online]. [cit. 2023-06-11]

³⁵ PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. s. 26. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5

³⁶ EUROSKOP.CZ. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize*. [online]. [cit. 2023-06-11]

třetími zeměmi, podporu regionů, u kterých hrozí přesun obyvatelstva do Evropské unie, a také snaha omezit motivaci u osob, které by migrace lákala. Spolupráce se třetími zeměmi má být cíleně s těmi, odkud migranti do Evropské unie putují. Summit ve Valletě, kterého se zúčastnili jak zástupci Evropské unie, tak zástupci afrických zemí, byl důležitým krokem právě k předcházení nelegální migrace. Evropská unie cílí podporování humanitárních potřeb do oblastí, kde se shromažďují osoby, které byly nuceny opustit svůj domov. V rámci tohoto kroku hraje významnou roli spolupráce s Tureckem, kam často přicházejí právě obyvatelé Sýrie. V důsledku posílení vnějších hranic byla rozšířena působnost agentury FRONTEX, která také přispívá k boji proti zločineckým sítím a záchranou migrantů, kteří si pro cestu do Evropy zvolí cestu po moři.³⁷

V roce 2015 byl zveřejněn Evropský program pro migraci, který stanovil určité kroky a opatření:

- *„snižování motivace k nelegální migraci;*
- *záchrana životů a zabezpečení vnějších hranic;*
- *silná azylová politika;*
- *nová pravidla legální migrace.*³⁸

Výsledkem bylo předložení dvou implementačních balíčků. První balíček se týkal programu na přesídlování, akčního plánu EU proti převaděčům, povinného snímání otisků prstů. Druhý implementační balíček se soustředil na společný evropský seznam bezpečných zemí původů, efektivitu návratové politiky, svěřeneckého fondu pro Afriku. Největší odezvu v rámci členských států Evropské unie ale vyvolaly relokační mechanismy, které obsahovaly oba již zmíněné implementační balíčky. V rámci prvního balíčku představovala mimořádná relokační 40 000 osob, které bylo potřeba přemístit z území Itálie a Řecka na území jiných členských států. Mělo se jednat o dočasné a jednorázové opatření založené na dobrovolnosti a solidaritě jednotlivých členských států. Realizace prvního relokačního rozhodnutí ani nezapočala a v rámci druhého implementačního balíčku přišlo druhé relokační rozhodnutí. Tentokrát se jednalo již o relokační 120 000 osob a v rámci balíčku byl představen také trvalý mechanismus relokační pro všechny členské státy. Zásadní rozdíl mezi prvním a druhým relokačním rozhodnutím spočíval v tom, že první byl založen na dobrovolnosti, ale ten druhý již

³⁷ EUROSOP.CZ. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize.* [online]. [cit. 2023-06-11]

³⁸ Tamtéž

na povinném počtu osob, které musely členské státy na své území přijmout.³⁹ Tento mechanismus pro relokaci však nebyl dodržován státy Visegrádské skupiny.⁴⁰

„Neshody mezi členskými státy panovaly i nad konceptem povinných kvót na přerozdělování uprchlíků, který Komise navrhla v roce 2016. Velkým průlomem v dané oblasti bylo zasedání Evropské rady v červnu 2018, kde se lídři členských států dohodli na dobrovolné relokaci a přesídlování. Koncept povinných kvót byl tak definitivně odmítnut.“⁴¹

Řešení migrační krize pomocí systému relokací založených na určení povinných kvót se potýkalo na poli členských států Evropské unie s jistým rozčarováním. V předchozí kapitole byla zmíněna směrnice 2001/55/ES o dočasné ochraně, která byla přijata v souvislosti s migrační krizí, kterou vyvolal válečný konflikt v tehdejší Jugoslávii. Avšak směrnice o dočasné ochraně nebyla aktivována a Evropská unie zvolila řešení v podobě systémů relokací, který byl dvakrát odzkoušen, ne zcela úspěšně v rozmezí let 2009 a 2011, projektem EUREMA.⁴²

3.2.4 Migrace v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině

Válečný konflikt na Ukrajině způsobil na poli evropského kontinentu další specifickou migrační krizi. Počet obyvatel Ukrajiny, kteří byli nuceni opustit své domovy v důsledku prchání před nebezpečím a ochrany svého života, které jim hrozilo, se uvádí, že dosáhlo až na třetinu obyvatelstva země. Obyvatelé Ukrajiny hledali bezpečí, jak v rámci svého území, tak především i v zahraničí. Cílem migrantů z Ukrajiny se pochopitelně nestala pouze Evropa, řada obyvatel zamířila například do USA, Kanady, Spojených arabských emirátů a dalších jiných zemí. Válečný konflikt na Ukrajině je eskalací dlouhodobě napjatých vztahů mezi Ukrajinou a Ruskem spojených s vojenskými intervencemi ze strany Ruska a vyvolaném referendu, které mělo za následek anexi poloostrova Krym. Situace, kdy v Evropě však napadne jeden suverénní stát druhý suverénní stát v takovém rozsahu, byl pro většinu obyvatelstva Země nemyslitelný. Válečný konflikt přinesl s sebou okamžitě vlnu solidarity a pomoci od všelijakých dobročinných institucí, vládních institucí a obyčejného obyvatelstva napříč Evropou, ale

³⁹ PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. s. 52. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5

⁴⁰ EUROSKOP.CZ. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize*. [online]. [cit. 2023-06-11]

⁴¹ EUROSKOP.CZ. *Azylová politika*. [online]. [cit. 2023-06-11]

⁴² PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. s.53. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5

i celým světem. Evropská unie reagovala poskytnutím nouzové pomoci vysídleným osobám a podporou zemím sousedícím s napadenou zemí.

Dne 2. března 2022 na základě výzev ministrů vnitra Komise navrhla aktivovat směrnici o dočasné ochraně. Návrh Komise byl Radou dne 4. března 2022 jednomyslně přijat. Směrnice o dočasné ochraně upravuje postup k jejímu spuštění, prodloužení nebo k zániku dočasné ochrany. Směrnice přisuzuje práva pro osoby, které dočasnou ochranu používají, zároveň obsahuje také body, které slouží pro vyloučení osob užívající dočasnou ochranu z důvodu spáchání trestného činu či ohrožení bezpečnosti. Osoba, která dočasnou ochranu užívá, má právo na:

- povolení k pobytu po celou dobu, co užívá dočasnou ochranu;
- informovanost týkající se dočasné ochrany;
- přístup k azylovému řízení, k zaměstnání, k bydlení, k sociálnímu zabezpečení, k lékařské péči, k vzdělání, k bankovním službám;
- možnost sloučení rodiny za dodržení určitých podmínek;
- možnost se přestěhovat do jiné země Evropské unie před vydáním povolení k pobytu a možnost se volně pohybovat v rámci zemí Evropské unie a to 90 dní před vydáním povolení k pobytu a 180 dní po vydání povolení k pobytu
Přestěhovat se do jiné země EU před vydáním povolení k pobytu.⁴³

Vlna solidarity nebyla však jedinou vlnou, kterou válečný konflikt na Ukrajině vyvolal, tou druhou byla právě migrace obyvatelstva. Dle EUROSTATU lze dohledat, že 4,1 milion uprchlíků z Ukrajiny se v EU zaregistrovalo k dočasné ochraně nebo k nějakému obdobnému režimu.⁴⁴

Česká republika v reakci na přijímání ukrajinských uprchlíků zareagovala mnohem vstřícněji než s migrační krizí v roce 2015. Vstřícné reakce obyvatel České republiky nelze však generalizovat, našla se zde řada negativních reakcí u řady obyvatelstva, které postupem času a vypjatou náladou společnosti nabírají na síle, někdy i právem z důvodu zvýšené trestné činnosti zapříčiněné uprchlíky. Dle statistik lze dohledat, že k datu 11.02.2024 je na našem území 382 682 ukrajinského obyvatelstva.⁴⁵ Na konci roku 2022 se na Území ČR nacházelo 433 071 osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti

⁴³ European Commission. *Společný evropský azylový systém. Dočasná ochrana*. [online]. [cit. 2023-10-20].

⁴⁴ Consilium.europa.eu. *Příliv uprchlíků z Ukrajiny*. [online]. [cit. 2023-10-20].

⁴⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině-archiv. Říjen 22.10.2023* [online]. [cit. 2024-02-13].

s válečným konfliktem na Ukrajině.⁴⁶ Česká republika první den konfliktu aktivovala první stupeň Plánu připravenosti na migrační vlnu. Zřízena byla informační linka, která fungovala v nonstop provozu, dále byl zřízen web, a také zjednodušené získání pobytového oprávnění.⁴⁷

Druhý stupeň Plánu připravenosti znamenal schválení Programu pomoci občanům Ukrajiny prchajícím před válkou, který zaručoval zajištění potřeb na stravování, ubytování, sociální a materiální pomoc. V rámci toho, aby tak ohromný počet osob nezahltil fungování státních institucí, byla zřízena k evidenci cizinců v každém kraji Krajská asistenční centra pomoci tzv. KACPU. Zde docházelo a stále dochází k zaevidování cizince a k udělení dočasné ochrany spolu s informacemi užitečnými pro jeho následný pobyt na našem území. Je potřeba zdůraznit, že toto zaevidování uprchlíků fungovalo efektivně, ale především rychle, což je v rozporu s poměrně striktní vízovou politikou České republiky z předchozích let. Na činnosti provozu KACPU se podílela ve společné součinnosti Služba cizinecké policie, Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, zdravotní pojišťovny, Úřad práce České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, OSPOD a další.

3.2.5 Shrnutí vybraných migračních vln

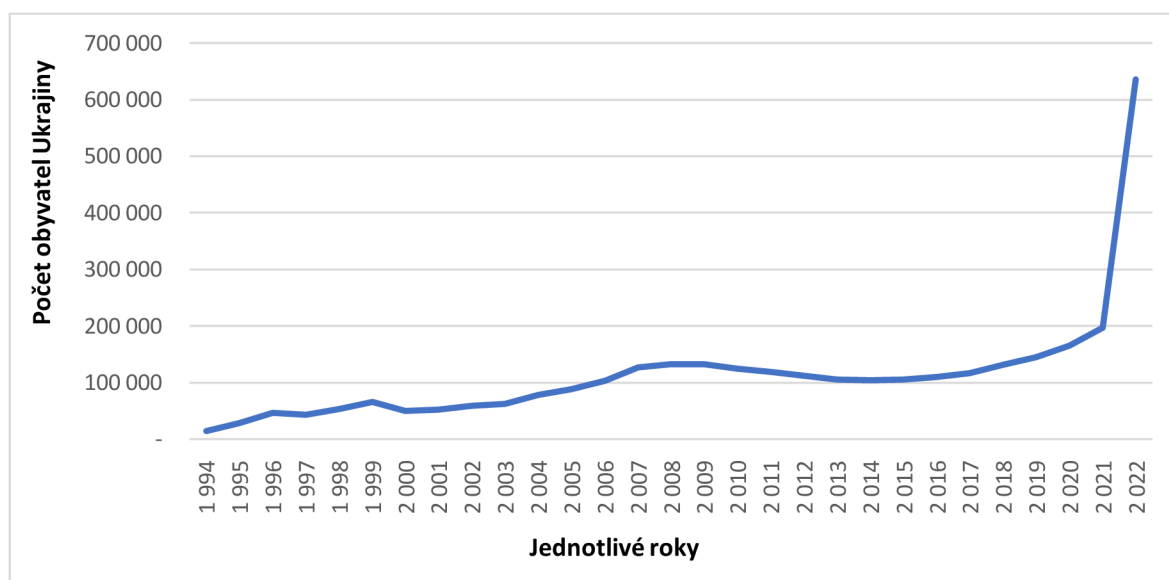
V představených migračních vlnách lze nalézt určitých rozdílů, především v té způsobené v důsledku Arabského jara a válečného konfliktu na Ukrajině. Migrační vlna v souvislosti s válkou v Jugoslávii představovala významný vliv v utváření migrační a azylové politiky Evropské unie, ale pokud se zaměříme na aktuální dopad této migrační krize, lze hovořit, že již nemá významný vliv. Většina uprchlíků se buď vrátila do země původu či se dokázala integrovat v rámci států, kde našli útočiště.

⁴⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině-archiv. Prosinec 2022* [online]. [cit. 2023-10-23].

⁴⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitra aktivovalo Plán připravenosti na migrační vlnu a zřídilo informační linky pro občany Ukrajiny* [online]. [cit. 2023-10-23].

Významný rozdíl lze spatřovat v integraci přicházejících menšin. Migrace obyvatelstva z Ukrajiny představuje již dlouhý historický vývoj. Od devadesátých let minulého století v České republice poměrně každoročně vzrůstá počet ukrajinského obyvatelstva vlastníci některý druh pobytového oprávnění. Z počátku obyvatelé Ukrajiny přicházeli na území České republiky v rámci cirkulační migrace, ale postupem času se začal vyvíjet i trend trvalých pobytů.⁴⁸ Pokud se zaměříme na pracovní trh, obyvatelé Ukrajiny patří v dlouhodobém horizontu k nejpočetnější skupině pracovníků ze třetích zemí. Zejména se jedná o zastoupení ve stavebnictví a ve zpracovatelském průmyslu.⁴⁹

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel Ukrajiny na území ČR

Zdroj: zpracování vlastní, na základě ČSÚ. *Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994-2022*. [online]. [cit. 2024-02-09].

Utváření česko-ukrajinských vztahů je založeno a vyvíjí se v důsledku historické, geografické, kulturní i jazykové konexe. Opačný jev však nastává v migrační vlně způsobené v důsledku Arabského jara. Cizinci, kteří na území Evropské unie, potažmo České republiky vstupují, nemají a postrádají právě historické, geografické, kulturní a jazykové konexe. Listina základních práv a svobod v článku 15 odstavec 1 zmiňuje „Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit

⁴⁸ DRBOHLAV, Dušan (ed.). *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remitence - (rozvoj)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. s. 54-55. ISBN 978-80-246-2995-7.

⁴⁹ PAQ.RESEARCH. *Integrace ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+/ Bydlení, trh práce, vzdělávání*. PDF. s. 86 [online]. [cit. 2024-02-09].

své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání“⁵⁰ Právě náboženské vyznání hraje v úspěšné integraci značný vliv. Poměrně velké početní zastoupení cizinců, kteří na území Evropské unie vstupují, vyznává islám. „*Islám uznává jediný zjevený božský zákon šaría. Islám v sobě spojuje náboženství, kult, tradici, životní zásady a normy a ovlivňuje všechny oblasti lidského života i komunity. Je náboženskou institucí a zároveň společenským poutem – je to způsob života.*“⁵¹ Je tedy zřejmé, že muslimské vyznání je důležitým aspektem u jeho stoupence v rámci utváření mezilidských vztahů, socializace, zásad a především hodnot. V rámci úspěšné integrace je nezbytné, aby jedinec chtěl podnikat jednotlivé kroky k integraci, aby v rámci svých hodnot a hodnot nastavených v rámci státního zřízení, a v něm žijících obyvatel, docházelo ke shodě mínění neboli konsensu. Z toho vyplývá, že úspěšná integrace cizinců závisí, ale i na aktivní podpoře státního zřízení, ve kterém se cizinec chce integrovat, a v neposlední řadě i v aktivní podpoře jednotlivých obyvatel tohoto státu. Nezbytný prvek, který hraje roli v podpoře integrace cizinců od jednotlivých obyvatel státu, spočívá v systému vzdělávání obyvatelstva. Nesmí docházet ke standardizaci vzdělávání.

Aspekt, který novodobé migrační vlny spojuje a do budoucna určitě spojoval bude, je užití mobilních zařízení a sociálních sítí. Tento druh nástroje poskytuje migrujícím osobám aktuální informace v podobě toho, co je může čekat, na co si dát pozor, čemu se raději vyvarovat či může být využit ke komunikaci a k organizaci určité akce, jako například byla tzv. Karavana světla. Jednalo se o organizovanou akci, která byla domlouvána přes sociální síť Telegram, jejímž účelem byla snaha desítek tisíc syrských migrantů se společně dostat do Evropy přes turecko-řecké hranice.⁵² Mobilní zařízení a sociální sítě jsou však využívány také v rámci převaděčství a organizovaného zločinu, který se s ním pojí.

3.3 Migrace v mezinárodním právu, v právu EU a v právu ČR

Následující oblast teoretické části diplomové práce bude rozebírat legislativní úpravu migrace v mezinárodním právu, v právu Evropské unie a v právu České republiky.

⁵⁰ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.- Listina základních práv a svobod čl. 15, odst. 1

⁵¹ ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 86. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

⁵² IDNES.CZ. *Karavana světla. Syrští uprchlíci se svolávají na pochod do Evropy*. [online 2022-22.09]. Autor: HAVLICKÁ K. [cit. 2023-10-27].

3.3.1 Migrace v mezinárodním právu

Článek 10. Ústavy České republiky ukazuje, jak moc důležitým aspektem nutným k porozumění dané tematiky, je vzít v potaz mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána.

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“⁵³

Deklarace lidských práv a svobod, která byla přijata Organizací spojených národů 10. prosince 1948 v Paříži, představuje pomyslný základní stavební kámen právní úpravy a výjimkou není ani v právní úpravě migrace. Článek 3 této smlouvy zmiňuje, že *„každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“⁵⁴* Více specifickou úpravu migrace v mezinárodním právu upravuje Úmluva o právním postavení uprchlíků (dále již jen jako Úmluva). Tento převratný dokument vstoupil ve známost jako Ženevská úmluva. Tento dokument definoval status uprchlíka a uložil jaké ochrany, pomoci a jaká práva náleží uprchlíkům. Uprchlík je zde vymezen jako kterákoliv *„osoba, jež se nachází mimo svoji vlastní zemi a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám.“⁵⁵* Mezi základní práva uprchlíka řadí úmluva např. svobodu náboženského vyznání, veřejné vzdělání, avšak také pod povinností, že každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází. Má povinnost respektovat a podřídit se právním předpisům veřejného pořádku dané země. Důležitý je Článek 32 této smlouvy, který stanovuje smluvním státům zákaz vyhostit uprchlíka zákonně nacházejícího se na jejich území kromě případů odůvodněných státní bezpečností nebo veřejným pořádkem. Článek 33 zmiňuje i tzv. non – refoulement, což je zásada nenavracení. Není možné vrátit uprchlíka do země, ve kterém by byla ohrožena jeho osobní svoboda či újma na životě. Avšak Úmluva vylučuje ochranu těch osob, které se dopustili válečného konfliktu či zločinu proti lidskosti.⁵⁶

Úmluva o právním postavení uprchlíků byla v roce 1967 změněna přijetím tzv. Protokolu o právním postavení uprchlíků, který tehdejší Úmluvu rozšířil jak časově, tak

⁵³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v posledním znění. čl. 10

⁵⁴ Všeobecná deklarace lidských práv a svobod. čl. 3

⁵⁵ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb. Úmluvy o právním postavení uprchlíků

⁵⁶ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb. Úmluvy o právním postavení uprchlíků

místně. Mezinárodní institucí, která je klíčová, co se týče ochrany a pomoci uprchlíkům, je úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky UNHCR. Tento Úřad vznikl po skončení druhé světové války v roce 1950 a jeho sídlo se nachází v Ženevě.⁵⁷

Mezinárodní úmluva má tedy za následek nastolení pomyslných bariér, ve kterých jednotlivé smluvní státy mohou operovat se svojí migrační politikou. Nepřichází tedy v úvahu, že by smluvní stát této dohody mohl pojem uprchlík ve své legislativě vykládat jinak, či ho ubírat o jeho základní práva.

3.3.2 Migrace v právu EU

Migrační a azylová politika Evropské unie si prošla určitým historickým vývojem. První krůčky v podobě řešení společné migrační a azylové politiky přišly v rámci Evropského společenství s Římskými smlouvami, na jejichž základě se budovala filozofie volného pohybu kapitálu a osob za prací. Jedním z klíčových momentů jsou výsledky jednání Schengenské dohody, ze které vzešlo vytvoření jednotného evropského aktu. „*Předmětem dohody bylo vytvoření prostoru volného obchodu, to znamenalo také zrušení kontrol na vnitřních hranicích a zvýšení kontrol na vnějších hranicích.*“⁵⁸ Problémem však byl fakt, že ne každý členský stát byl členem Schengenské dohody, byla tak přijata Úmluva o posouzení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v některém z členských států Evropských společenství (tzv. Dublinská úmluva). Dublinská úmluva byla v roce 2003 nahrazena nařízením č. 343/2003 známé také jako Dublin II a v roce 2013 byl Dublin II změněn nařízením Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 604/2013 na Dublin III. „*Společně tvoří tyto dokumenty „dublinský systém“, který určuje, která země je odpovědná za posuzování žádosti o azyl, kterou podává státní příslušník třetí země na území země Evropské unie.*“⁵⁹

Cílem dublinského systému je redukce dvou hlavních negativních jevů. Tím prvním je tzv. asylum shopping, kdy dochází k tomu, že je řízení o žádosti cizince vedeno hned v několika členských zemích zároveň, přičemž dochází k účelovému přemísťování cizince mezi státy. Druhým jevem je tzv. refugee in orbit, kdy se žádný stát nepokládá za příslušný k meritornímu posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Aby bylo možné rozlišit, jaký

⁵⁷ LIDSKAPRAVA.CZ. *Uprchlíci a jejich ochrana* [online]. [cit. 2023-10-27].

⁵⁸ ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 189. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

⁵⁹ ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. s. 222. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

členský stát se má zaobírat žádostmi o azyl, byla stanovena určitá kritéria. Tato kritéria dle ministerstva vnitra můžeme rozdělit na:

- rodinné vazby – příslušným státem k řešení žádost je členský stát, ve kterém se oprávněně zdržuje člen rodiny žadatele. Speciální kritéria mohou platit pro nezletilé žadatele;
- vydané vízum či povolení k pobytu – příslušným státem k řešení žádosti je členský stát, kde má žadatel platné vízum či je legálním rezidentem v dané zemi;
- neoprávněný vstup a pobyt – příslušným státem je v tomto případě stát, jehož hranice nelegálně překročil žadatel z třetí země;
- bezvízový styk – příslušným státem je ten členský stát, do kterého žadatel vstoupil a je osvobozen od vízové povinnosti;
- první podaná žádost o azyl, tzv. zbytkové kritérium – příslušným státem k řešení žádosti je členský stát, kde žadatel o azyl jako první podal svoji žádost.⁶⁰

V rámci ustanovení o svrchovanosti je možné, aby jiný členský stát převzal příslušnost o přezkum žádosti od původního státu, který byl dle dublinských kritérií příslušným státem, který měl danou žádost řešit.⁶¹

Současná diskuse o podoby migrace v právu EU

Aktuálně se na poli Evropské unie projednává přijetí reformy v oblasti migrace a azylu tzv. Pakt o azylu a migraci. Snahou Evropské unie je jednotné zacházení s žadateli o azyl napříč členskými státy Evropské unie, ke kterému doposud nedocházelo. V prosinci minulého roku došlo ke shodě mezi Radou a Evropským parlamentem v pěti nařízeních týkající se řízení o azylu a migraci, společném azylovém řízení, lepšímu prověřování nelegálních migrantů, aktualizaci biometrických databází, solidaritu v podpoře členských států, které čelí migrační krizi. Nařízení o azylovém řízení by se mělo dotýkat oblasti zavedení přiměřených kapacit členských států v přijímání a lidských zdrojů nutných k posouzení žádostí a k výkonu rozhodnutí o návratu. Dále povinné řízení na vnější hranici Schengenského prostoru, jehož účelem je posouzení žádosti o azyl, zdali je nedůvodná či nepřijatelná v duchu rychlosti a ekonomičnosti a za dodržení základních práv, a poté

⁶⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní ochrana. Dublinský systém* [online]. [cit. 2023-10-23].

⁶¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní ochrana. Dublinský systém* [online]. [cit. 2023-10-23].

zásadu bezpečné třetí země, kdy může dojít k odmítnutí žádosti, pokud cizinec pochází ze země, která splňuje nastavená kritéria k tomu být bezpečná. Nařízení o řízení azylu a migrace by mělo přinést změnu dublinského systému, kdy by nově musela žádost žadatele o azyl podána v členském státě, kde byl uskutečněn první vstup či kde má oprávněný pobyt. Další součástí paktu je zaměřena na prověřování a aktualizaci biometrických databází. Cílem je posílení kontrol na vnějších hranicích Schengenského prostoru a rozšíření systému Eurodac, který by měl nově shromažďovat více osobních a biometrických údajů, jako je kromě otisků prstů i zobrazení obličeje. Poslední část paktu je zaměřena na podporu členských států čelící migrační krizi, kdy se v některých případech budou moci členské státy čelící migrační krizi odchýlit od pravidel a tím druhým bodem je tzv. mechanismus povinné solidarity, kdy členským státům čelící migrační krizi by mělo být pomáháno, ať už finanční pomocí, materiální pomocí či relokací žadatelů o azyl.⁶² Finanční pomoc za relokaci jednoho cizince je předběžně určena částkou 20 000 EUR.⁶³ O migračním paktu se v televizním pořadu vyjádřil prof. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph. D., profesor a garant oboru Bezpečnostní strategická studia na Katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, jako: „o nedostatečném kroku, protože řeší něco, co se v této době mělo řešit možná před 15, 20 lety. Je to krok, který v současné době je zřejmě tím maximem možným, na čemž se byly schopné evropské vlády shodnout a může některé ty věci zmírnit, ale samozřejmě přináší zase některé další problémy.“⁶⁴

Hlavní prioritu vidí prof. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph. D. v potírání organizovaného zločinu spojeného s migrací, a to i na území mimo hranice Evropské unie a zároveň vnímá i určitou cestu ve snížení v oblasti lidskoprávních standardů.

„Myslím si, že to určitá cesta je, protože je otázka, co ty lidskoprávní standardy v současné době zajišťují pro ty, kteří je vlastně nenaplňují a tady je otázka, že ty lidskoprávní standardy vznikaly v 50., 60. letech minulého století za jiného kontextu, a ne za takto masové migrace, která vlastně je částečně způsobená i těmi důvody závažnými včetně vojenských konfliktů, ale nemůže být řešena tak, že vlastně je nekontrolovaná, že vlastně migrační výhody získává ten, kdo se nakonec do těch zemí, kam směřuje, dostane a nedostávají ji často ti potřební, kteří jsou v krizových oblastech. Ono je velmi těžké hovořit

⁶² CONSILIUM.EUROPA.EU. *The Council and the European Parliament reach breakthrough in reform of EU asylum and migration system* [online]. [cit. 2024-03-05].

⁶³ CONSILIUM.EUROPA.EU. *The Council and the European Parliament reach breakthrough in reform of EU asylum and migration system* [online]. [cit. 2024-03-05].

⁶⁴ CESKATELEVIZE.CZ. 90', ČT24. 28. 02. 2024. [online]. [cit. 2024-03-05]. 61:19-81:07 min.

*o nějakém omezení lidskoprávních standardů, které jsou dosaženy, ale do určité míry probrat to, kdo vlastně za ty lidská práva zodpovídá. To si myslím, že na pořadu dne je.*⁶⁵

3.3.3 Vliv Schengenského prostoru na migrační krizi

Na otázku, proč vznikla migrační krize, bychom mohli najít jeden z přístupů, že se tak stalo z důvodu toho, že se migranti rozhodli přijít. To je však přístup, který ignoruje jakoukoliv reakci Evropy, která měla nastat. *„Rozbité, nefunkční, válčící země nepředstavují nic více než pouhý latentní reservoár migrantů. Lidé v těchto zemích představují pouhý migrační potenciál, což k masové migraci samo stačit nemůže. Krize nevznikla z tohoto důvodu, že se migranti dali do pohybu, ale předně proto, že byli vpuštěni dále.*⁶⁶

Georg Jellinek definuje stát jeho znaky, řadí sem obyvatelstvo, státní moc a státní území.⁶⁷ Právě státní území je vymezeno hranicí a odděleno od území jiných států. V rámci úpravy migrační a azylové politiky na poli Evropské unie je vidět, že hlavní roli ve vývoji společného práva hrál Schengenský prostor, kdy právě došlo k oslabení vlivu na vnitřních hranicích členských států a tento vliv se přesunul na hranici vnější Evropské unie. Primárním cíl Evropské unie měl směřovat k ochraně vnějších hranic, to se bohužel nestalo v očekávaném rozsahu. *„Po vstupu mnoha zemí do tzv. Schengenského prostoru se veškeré finanční toky směřující na ochranu národních hranic přesunuly na vnější hranici EU. Kam a na co byly použity, to je jen stěží dohledatelné. Jisté je, že na zabezpečení vnějších hranic nešly a pokud ano, tak v zanedbatelném množství.*⁶⁸ Schengenský prostor sebou přináší pozitiva v podobě velkého prostoru volného pohybu, kde nejsou kontroly na hranicích. To má za následek zefektivnění rychlosti přepravy zboží, pracovní síly, ale také zjednodušení dostupnosti turismu u lidí. Na druhou stranu Schengenský prostor vytvořil obrovské potenciální území pro vzkvétání pohybu pachatelů trestné činnosti v rámci obrovského území Evropy, následováno teroristickými útoky a nelegální migrací. Efektivní fungování Schengenského prostoru vyžaduje efektivní spolupráci členských států na ochraně vnějších hranic Schengenského prostoru, a také vzájemnou závislost v rámci sdílení a řešení společných problémů. První pololetí roku 2015 znamenalo příliv 700 000 migrantů

⁶⁵ CESKATELEVIIZE.CZ. 90', ČT24. 28. 02. 2024. [online]. [cit. 2024-03-05]. 61:19-81:07 min

⁶⁶ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Publikace (Institut Václava Klause). Praha: Institut Václava Klause, 2016. s.53. ISBN 978-80-7542-023-7.

⁶⁷ IS.MUNI.CZ. *Teorie státu a byrokracie*. Prezentace s. 2 [online]. [cit. 2024-03-05]

⁶⁸ MASTNÝ, Václav; SVOBODA, Cyril a VÍŠEK, Jiří. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. s. 53. ISBN 978-80-7251-479-3.

na území členských států Evropské unie.⁶⁹ Nejvytíženějším přechodem se stalo území Řecka. Uprchlíká krize v roce 2015 by se tedy mohla nazvat fiaskem ve funkčnosti ochrany hranic Řecka a Itálie. Jedním z řešení Evropské unie se stal v podstatě takový outsourcing v podobě spolupráce s Tureckem, které mělo zajistit ochranu hranic. Narážíme zde tedy na problém, který představil pan Břicháček ve své publikaci. „*Vytváří-li Schengen výraznou vzájemnou závislost členských států, druhou stranou téže mince je kolektivní neodpovědnost.*“⁷⁰ Pokud by Schengenský prostor neexistoval, každý stát by si vlastní hranice chránil s maximálním úsilím a nepřenášel by tuto odpovědnost na nějaký jiný stát či mezinárodní organizaci. Neexistence Schengenského prostoru by nejspíše neměla za následek ani tak velkou migrační krizi, jaké jsme byli svědky, neboť migranti by neprchali v tak velkém počtu, když by věděli, že se do evropských států nedostanou tak snadno. Schengenský prostor vlastně znesnadnil členským státům chránit základní atribut státu, a to vlastní území. „*Z dlouhodobého pohledu vedlo zařazení azylové a migrační politiky pod sdílené pravomoci EU a členských států k oslabení jedné ze stěžejních funkcí státnosti, kterou je kontrola nad státním územím a regulace migračních toků.*“⁷¹

V rámci úpravy migrační a azylové politiky je vidět, že hlavní roli ve vývoji společného práva hrál Schengenský prostor, kdy právě došlo k oslabení vlivu na vnitřních hranicích členských států a tento vliv se přesunul na hranici vnější Evropské unie. Pokud by Schengenský prostor neexistoval, byl by každý stát v Evropě sám odpovědný za kontrolu svých vlastních hranic a každý stát by měl svoji vlastní azylovou a migrační politiku.

3.3.4 Právní úprava migrace v České republice

Česká republika je součástí Evropské unie a dalších mezinárodních společenství a signatářem řady mezinárodních smluv, a tak je potřeba vzít v potaz, že dokumenty, které se týkají oblasti migrace, jsou vytvářeny jak na národní úrovni, tak na nadnárodní úrovni a Česká republika je jimi vázána a je povinna je respektovat a dodržovat. V České republice hlavní institucí, která se zabývá problematikou migrace na úrovni legislativně koncepční, analytické a realizační je Ministerstvo vnitra, konkrétně se jedná o Odbor

⁶⁹ MASTNÝ, Václav; SVOBODA, Cyril a VÍŠEK, Jiří. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. s. 36. ISBN 978-80-7251-479-3.

⁷⁰ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Publikace (Institut Václava Klause). Praha: Institut Václava Klause, 2016. s. 56. ISBN 978-80-7542-023-7.

⁷¹ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Publikace (Institut Václava Klause). Praha: Institut Václava Klause, 2016. s. 58. ISBN 978-80-7542-023-7.

azylové a migrační politiky.⁷² Zásady migrační politiky České republiky jsou uvedeny v usnesení č. 621 o Strategii migrační politiky České republiky a o Komunikační strategii České republiky k migraci a definovány v podobě, že Česká republika:

- *„dostojí povinnosti zajistit občanům v rámci své migrační politiky klidné soužití s cizinci a díky účinné integraci zabrání vzniku negativních sociálních jevů;*
- *zajistí bezpečnost svých občanů a efektivní vymocování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi;*
- *dostojí svým závazkům v oblasti azylu a zajistí flexibilní kapacity svého systému;*
- *posílí aktivity s cílem pomoci uprchlíkům v zahraničí a s tím související prevenci dalších migračních toků, včetně podpory rozvoje zemí při zvládnutí migračních krizí;*
- *bude prosazovat udržení výhod volného pohybu osob v rámci Evropské unie a v Schengenském prostoru;*
- *podpoří legální migraci, která je pro stát a jeho občany přínosná tak, aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu;*
- *dostojí mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace a aktivně se zapojí do celoevropských debat a hledání společných řešení.“⁷³*

Součástí boje proti migraci je uzavírání tzv. readmisivních smluv. Jedná se o druh mezinárodních smluv, které upravují problematiku a stanovují podmínky navrácení občanů, kteří nelegálně vstoupili na území jedné smluvní strany nebo na území jedné smluvní strany pobývají bez oprávněného pobytového titulu, do země původu. Česká republika má uzavřeny readmisivní smlouvy s 16 státy a zároveň jsou pro ni závazné readmisivní dohody sjednané Evropskou unií v rámci společné migrační politiky, kdy se jedná o 17 států.⁷⁴ Readmisivní dohody představují jednu z forem nucených návratů, které jsou zajišťovány prostřednictvím Policie České republiky. Nicméně součástí návratové migrační politiky jsou i tzv. dobrovolné návraty.

⁷² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zásady migrační strategie*. [online]. [cit. 2024-02-18].

⁷³ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zásady migrační strategie*. [online]. [cit. 2024-02-18].

⁷⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Přehled readmisivních dohod, jimiž je Česká republika vázána*. [online]. [cit. 2024-02-09].

Dobrovolné návraty realizované Odborem azylové a migrační politiky

Jedná se o program Ministerstva vnitra, který zajistí cizinci přepravu do země původu a rovněž může být cizinci poskytnuta pomoc s vyřízením tranzitního povolení a s odbavením a pasovou kontrolou. Programu může využít cizinec, pokud mu bylo uděleno rozhodnutí o správním vyhoštění, rozhodnutí o povinnosti opustit území či této možnosti může využít cizinec, který pozbyl pobytového titulu. Podmínkou pro cizince je vlastnictví platného cestovního dokladu, v případech absence i zde nabízí Ministerstvo vnitra pomoc s vyřízením potřebného dokladu. Cizinci využití dobrovolného návratu zajistí řadu výhod, zejména se jedná o rychlost návratu bez eskorty a poskytnutí finanční pomoci při zajištění dopravy do země původu. V případě, že by se cizinec do České republiky chtěl v budoucnu vrátit, nesmí mít vůči České republice závazky a musí zažádat po návratu do země původu o zkrácení doby zákazu pobytu a zároveň musí uhradit polovinu ceny nákladů, které vzešly s jeho cestou do země původu.⁷⁵

Odbor azylové a migrační politiky není jedinou institucí v České republice, která realizuje dobrovolné návraty. Těmi dalšími je Správa uprchlických zařízení (SUZ) a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM). V roce 2022 bylo uskutečněno na 668 dobrovolných návratů, z nichž 392 bylo realizováno Odborem azylové a migrační politiky.⁷⁶ Dobrovolné návraty dobře ilustrují, že je zde řada osob ze třetích zemí, kteří návrat do zemí původu podstupují dobrovolnou cestou, a ne nuceným návratem realizovaný Policií ČR. Prvek dobrovolnosti ze strany cizince, lze vnímat pohledem jakési částečné integrace cizince v rámci státního zřízení. Cizinec dává přednost nastaveným normám státního zřízení a nesnaží se je nadále obcházet nelegální cestou. To představuje jednu z hlavních výhod tohoto programu, a také jeden z důvodů, proč jsou dobrovolné návraty nedílnou součástí efektivní migrační politiky, a v neposlední řadě i důvod, proč jim v rámci praktické části bude věnován rozhovor z důvodu objasnění některých informací.

České právní předpisy

České právní předpisy, které upravují či mají vliv na úpravu migrace a mezinárodní ochrany se dají pomyslně rozdělit do několika oblastí. První oblastí jsou předpisy, které

⁷⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dobrovolné návraty realizované Odborem azylové a migrační politiky* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/dobrovolne-navraty-realizovane-odborem-azylove-a-migracni-politiky.aspx>

⁷⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2022* [online]. [cit. 2023-10-23].

upravují azyl cizinců, pobyt cizinců a mezinárodní ochranu. Výchozím předpisem je zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobody kde v článku 43 je přímo uvedeno: „Česká a Slovenská Federativní Republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami“⁷⁷ Dále do této oblasti řadíme:

- Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a změně pozdějších předpisů;
- Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území české republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně cizinců;
- Sdělení č. 208/1993 o Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícím se právního postavení uprchlíků;
- a další právní předpisy dle legislativního rámce migrační a azylové politiky ČR.⁷⁸

Další jednotlivé oblasti bychom mohli rozdělit na právní předpisy upravující nabývání státního občanství, zaměstnanost cizinců, vzdělávání cizinců, právní předpisy týkající se zdravotní péče. Nicméně stěžejními právními předpisy pro diplomovou práci je oblast týkající se kriminality a nelegální migrace cizinců, kam řadíme:

- Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník;
- Zákon č. 191/2016 Sb. o ochraně státních hranic ČR a o změně některých zákonů;
- Zákon č. 141/1991 Sb. Trestní řád;
- Zákon č. 418/2011 Sb. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Jelikož nelegální migrace je v České republice považována za správní delikt, i když se na ní pak váže trestná činnost, je potřeba uvést ještě další právní předpisy, z kterých je potřeba vycházet. Jedná se na příklad:

- Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád;
- Zákon č. 312/2001 Sb. o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 250/2016 Sb. zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

⁷⁷ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.- Listina základních práv a svobod čl. 43

⁷⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Legislativa a dokumenty v oblasti migrace a mezinárodní ochrany*. [online]. [cit. 2024-02-09].

3.4 Vybrané trestné činy spojené s nelegální migrací

Ekonomická migrace je vázaná na podmínku legálního příjmu cizince. Pokud této podmínky není dosaženo, například při ztrátě zaměstnání, může to být u cizince spouštěčem ke spáchání trestního deliktu. Může se jednat například o trestný čin padělání a pozměnění veřejné listiny či o trestnou činnost týkající se prodeje a distribuce drog ve snaze zachovat si životní standard. Na druhou stranu řada cizinců do České republiky přichází již s pohnutkou, záměrem zde páchat trestnou činnost.⁷⁹ Migrace sebou přináší, jak trestné činy, které páchají samotní migranti, tak ale i trestné činy, které jsou páchané na nich.

Právní předpisy České republiky v oblasti trestných činů souvisejících s nelegální migrací pracují se čtyřmi trestnými činy. Jedná se o trestný čin násilného překročení státní hranice, organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice, napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky a neoprávněné zaměstnávání cizinců.⁸⁰ Jednotlivé trestné činy budou blíže přiblíženy v následující části diplomové práce.

Pro vyhodnocování statistických údajů v oblasti kriminality je potřeba zmínit, že při rozebírání statistických dat využíváme pouze registrovanou kriminalitu. Registrovaná kriminalita neuvádí skutečnou kriminalitu, neboť zde není započítána latentní kriminalita neboli skrytá kriminalita. Registrovanou kriminalitu zjišťují policejní orgány na základě vlastní iniciativy nebo na základě oznámení. „*Oficiálním pramenem informací o registrované kriminalitě jsou kriminální statistiky, které vytváří instituce kontroly kriminality.*“⁸¹ Jedná se o justiční statistiku utvářenou Ministerstvem spravedlnosti České republiky, vězeňskou statistiku utvářenou Generálním ředitelstvím vězeňské služby České republiky a policejní statistiku utvářenou Ministerstvem vnitra. K rozboru lze však využít zdroje a statistická data i z jiných institucí jako například Český statistický úřad, Ministerstvo práce a další.⁸²

3.4.1 Trestný čin násilné překročení státní hranice

Trestní zákoník vymezuje trestný čin násilné překročení státní hranice jako „*kdo překročí státní hranici za použití násilí nebo pohrůžky násilí, bude potrestán odnětím*

⁷⁹ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 478. ISBN 978-80-7478-614-3.

⁸⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

⁸¹ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 36. ISBN 978-80-7478-614-3.

⁸² Tamtéž, s. 36-38

svobody na jeden rok až pět let.“⁸³ Objektem skutkové podstaty je zde zájem státu o zachování suverenity vlastního území. Objektivní stránka se naplňuje v případě, kdy pachatel překoná státní hranice za použití násilí nebo pohrůžky násilí, které směřuje proti kladenému odporu příslušníků zabezpečující ochranu státní hranice. Státní hranice je vymezena v zákoně č. 312/2001 Sb. zákon o státních hranicích v §2 odstavci 1 jako „*Státní hranice oddělují výsostné území České republiky od území sousedních států jak na zemském povrchu, tak svislým směrem ve vzdušném prostoru i pod zemským povrchem, v nadzemních i podzemních stavbách a zařízeních. Státní hranice jsou stanoveny mezinárodní smlouvou nebo ústavním zákonem.*“⁸⁴ Současná právní úprava může určitá jednání páchaná v souvislosti s nelegálním překročením státní hranice postihovat jako přestupky nebo jako správní delikty. Na základě zákona č. 418/2011 Sb. odst. 7 nemůže být subjektem trestného činu násilného překročení státní hranice právnická osoba. Vymezení blíže nespecifikovaného, *kdo* dává zákonodárce najevo, že subjektem může být cizinec i osoba, jež má občanství České republiky. Pro naplnění subjektivní stránky je vyžadován úmysl. V rámci základní skutkové podstaty je možné uložit trest odnětí svobody v rozmezí 1-5 let, přísnější odnětí svobody je možné uložit podle kvalifikované skutkové podstaty vymezené v odstavci 2 a 3. Pachatel může být potrestán do horní hranice až 15 let. Vyšší trest může být uložen pachateli, pokud trestný čin zorganizoval, spáchal jej za využití zbraně, způsobil činem těžkou újmu na zdraví, způsobil smrt atd. Odstavec 4 pak přímo uvádí, že je u tohoto trestného činu trestná i příprava.⁸⁵

3.4.2 Trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice

*„Kdo pro jiného organizuje nedovolené překročení státní hranice nebo jinému umožní či mu pomáhá nedovoleně překročit státní hranici nebo jinému po nedovoleném překročení státní hranice umožní či mu pomáhá přepravit se přes území České republiky nebo takové přepravení organizuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti“*⁸⁶

Objekt skutkové podstaty u tohoto trestného činu je totožný s předchozím trestným činem, jde tedy o suverenitu státního území. Jednání u objektivní stránky má zde řadu forem v podobě organizování pro jinou osobu protizákonného překročení státní hranice,

⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník § 339 odst. 1

⁸⁴ Zákon č. 312/2001 Sb., Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o státních hranicích) §2 odst. 1

⁸⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §339 odst. 1-4

⁸⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §340 odst. 1

umožnění nebo pomáhání jiné osobě překročit státní hranici, umožnění jiné osobě překročení státní hranice nebo její napomáhání se přepravit přes státní území České republiky nebo se jedná o organizaci takového přepravení. Významný rozdíl oproti předchozímu trestnému činu zde vytváří význam slova jinému. Zákonodárce zde má na mysli osobu rozdílnou od pachatele. K naplnění skutkové podstaty postačuje, aby se jednalo pouze o jedinou rozdílnou osobu. Rozdíl oproti předchozímu trestnému činu je i v subjektu skutkové podstaty trestného činu. Subjektem může být cizinec i osoba, jež má občanství České republiky, a také by subjektem mohla být právnická osoba. Pro naplnění subjektivní stránky je zde vyžadován úmysl. V rámci základní skutkové podstaty lze uložit trest odnětí svobody až na dva roky nebo lze uložit zákaz činnosti. Přísnější trest odnětí svobody může být pachateli uložen v rámci kvalifikované skutkové podstaty, jestliže pachatel například trestný čin spáchá za úplatu, opětovně, se zbrání či získá skutkem prospěch velkého rozsahu pro sebe samotného či pro jinou osobu. Horní hranice trestní sazby u kvalifikované skutkové podstaty je zde stanovena až na 12 let. Trestná je i příprava.⁸⁷

3.4.3 Trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky

„Kdo v úmyslu získat neoprávněný majetkový nebo jiný prospěch pomáhá jinému k neoprávněnému pobytu na území České republiky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“⁸⁸

Objekt skutkové podstaty tohoto trestného činu je ochrana suverenity státního území. Jednání u objektivní stránky zde má formu pomáhání jiné osobě k neoprávněnému pobytu na území ČR. Subjektem v tomto případě může být cizinec, osoba s českým státním občanstvím i právnická osoba. Pro naplnění subjektivní stránky je vyžadován úmysl, jehož fakultativním znakem je směřování k neoprávněnému nabytí majetkového či jiného prospěchu. Postihnutelným nebude jednání založené na citových vazbách osob blízkých⁸⁹ V rámci základní skutkové podstaty lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok nebo lze uložit zákaz činnosti. Přísnější trest odnětí svobody může být pachateli uložen v rámci kvalifikované skutkové podstaty, jestliže pachatel například trestný čin spáchá jako člen organizované skupiny, opětovně, v úmyslu zakrýt jiný trestný čin nebo získá velký

⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §340 odst. 1-5

⁸⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §341 odst. 1

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. s. 901. ISBN 978-80-7502-576-0.

prospěch. Horní hranice trestní sazby u kvalifikované skutkové podstaty je zde stanovena až na 8 let.⁹⁰

3.4.4 Trestný čin neoprávněné zaměstnávání cizinců

„Kdo soustavně, opakovaně, za zvlášť vykořisťujících pracovních podmínek nebo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizince, který se zdržuje neoprávněně na území České republiky nebo nemá platné povolení k zaměstnání, pokud je podle jiného právního předpisu vyžadováno, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, propadnutím věci nebo zákazem činnosti.“⁹¹

Objekt skutkové podstaty u tohoto trestného činu je zájem chránit stát před nelegální migrací a ochránit tak i trh práce. Jednání u objektivní stránky spočívá v neoprávněném zaměstnání či zprostředkování zaměstnání cizince, který pozbývá platného pobytového titulu nebo nemá platné povolení k výkonu zaměstnání, pokud je podle jiného právního předpisu vyžadováno a to *„soustavně nebo opakovaně, za zvlášť vykořisťujících podmínek nebo ve větším rozsahu.“⁹²* Zákonodárce dbá i k ochraně dětí před zneužitím k dětské práci, proto se v §2 přímo uvádí *„Stejně bude potrestán, kdo zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizince, který je dítětem a zdržuje se neoprávněně na území České republiky nebo nemá platné povolení k zaměstnání podle jiného právního předpisu.“⁹³* Nedochozí k omezení možného okruhu subjektů, pachatelem může být kdokoliv. Pro naplnění subjektivní stránky je vyžadován úmysl. Přísnější trest odnětí svobody může být pachateli uložen v rámci kvalifikované skutkové podstaty, jestliže například čin spáchá jako člen organizované skupiny či za úplatu.

⁹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §341 odst. 1-4

⁹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §342 odst. 1

⁹² JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. s. 902. ISBN 978-80-7502-576-0.

⁹³ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §342 odst. 2

Tabulka 4 Počet registrovaných skutků dle TSK 2016-2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
§339, §340, §341, §343	40	36	33	46	53	86	273	357
§342, §338	7	10	22	14	9	4	3	5

Zdroj: zpracování vlastní, na základě POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality* [online]. [cit. 2024-02-15].

Aby bylo možné okomentovat uvedená statistická data v tabulce, je nutné zmínit, že data vychází z policejních statistik, kde byla v roce 2021 provedena změna v rámci takticko-statistické klasifikace (dále již jen jako TSK). TSK není vždy shodná s dělením trestných činů v trestním zákoníku. Evidence trestných činů násilného překročení hranice (§339), organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice (§340), napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky (§341) a porušení předpisů o mezinárodních letech (§343) se v rámci TSK uvádí společně. Trestný čin neoprávněného zaměstnávání cizinců (§342) byl až do konce roku 2020 uváděn v evidenci společně s trestným činem osvobození vězně (§338). Zvýšený nárůst skutků od roku 2021 až do současnosti má nejspíše možné vysvětlení v dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic se Slovenskou republikou, kdy toto opatření vláda zavedla od 29. září 2022 do 8. října 2022. Následně však toto opatření bylo opakovaně prodlužováno do 4. února 2023. Opatření však bylo znovu využito téhož roku od 9. října, původně do 13. října, ale došlo opět k opakovanému prodlužování, které trvalo až do 2. února 2024.⁹⁴ Dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic je opatření, které je upraveno v zákoně č. 191/2016 Sb. Zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů v hlavě IV. Jedná se o právo, které si členské státy v rámci Schengenské dohody vyhradily a které může být použito za výjimečných okolností, pokud je vyžadována ochrana veřejného pořádku a vnitřní bezpečnost státu před bezprostřední hrozbou. Stát může dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic zavést po svých celých hranicích nebo jen na vybraných úsecích hranic. Zároveň stát musí respektovat princip

⁹⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic* [online]. [cit. 2024-02-15].

proporcionality a dobu, na kterou lze opatření vyhlásit. V případech předvídatelných událostí se jedná o lhůtu nepřekračující 30 dní nebo na časový úsek během, kterého je předvídatelná doba trvání hrozby. Lhůtu lze prodloužit vždy nejvýše o 30 dní, ale celková délka opatření nesmí trvat déle než 6 měsíců. V případech mimořádných událostí jsou lhůty upraveny, opatření může být zavedeno shodně až na šest měsíců, lze jej až třikrát prodloužit, nesmí však v celkové časové délce překročit hranici dvou let.⁹⁵

3.5 Kontrolní a represivní opatření

K boji proti nelegální migraci využívá Česká republika řadu nástrojů. Dominantní je využití kontrolních činností jednotlivých orgánů a institucí státní správy. Služba cizinecké policie je vázána k naplňování tzv. kompenzačních opatření v rámci kterých zajišťuje ochranu vnějších hranic Schengenského prostoru a v rámci vnitrostátní gesce vykonává pobytové kontroly se zaměřením na oprávněnost pobytu cizinců.⁹⁶ Česká republika dále využívá represivních opatření, kam řadíme vyhoštění a rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky.

Vysvětlit pojem vyhoštění, není snadným úkolem, neboť mezinárodní právo postrádá univerzální definici pojmu vyhoštění. Znakem vyhoštění je nedobrovolnost osoby opustit území státu a na druhé straně snaha státu o donucení, aby osoba dané území opustila. Vyhostit lze pouze osobu, která není občanem daného státu. Přeneseně by se pojem vyhoštění dal vymezit jako opatření státu, které směřuje k nedobrovolnému odchodu cizince z území daného státu.⁹⁷

Právní úprava České republiky rozlišuje pojem vyhoštění na vyhoštění jako druh trestu podle §80 zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník a na správní vyhoštění, kdy se již nejedná o trest, ale o opatření, jímž se ukončuje pobyt cizince na území dle §118 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

3.5.1 Trest vyhoštění

Trest vyhoštění soud může uložit cizinci za spáchání trestného činu buď jako samostatný trest nebo jako trest vedle dalšího trestu např. vedle trestu odnětí svobody.

⁹⁵CONSILIUM.EUROPA.EU. *Strengthening the EU's external borders*. [online]. [cit. 2024-02-16].

⁹⁶ SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. s. 51. ISBN 978-80-7251-547-9.

⁹⁷ FLÍDROVÁ, Eliška. *Vyhoštění cizinců v mezinárodním právu. Prameny a nové proudy právní vědy*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2018. s. 17. ISBN 978-80-87975-81-7.

Soud přihlíží „*k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, možností nápravy a poměrům pachatele a ke stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu.*“⁹⁸ Na základě těchto zjištění soud stanovuje délku doby vyhoštění. Soud může „*uložit trest vyhoštění ve výměře od jednoho roku do deseti let, anebo na dobu neurčitou.*“⁹⁹ V trestním zákoníku nejsou stanoveny jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, za které by mělo být uloženo vyhoštění. Zákonodárce pouze v odstavci 3 zmiňuje, kdy trest vyhoštění nelze uložit. Jedná se například o případy, kdy „*se nepodařilo zjistit státní příslušnost pachatele nebo pachateli byl udělen azyl podle jiného právního předpisu.*“¹⁰⁰ Po vydání rozhodnutí soudu trestu vyhoštění soudu má odsouzený povinnost opustit území České republiky, pokud tak neučiní dobrovolně, je realizace trestu vyhoštění v rukou Policie ČR. Odsouzený cizinec může být také vzat do vyhošťovací vazby „*hrozí-li obava že odsouzený se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění.*“¹⁰¹

Tabulka 5 Počet uloženého trestu vyhoštění od roku 2015-2022

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Uložený trest vyhoštění	1 013	1 278	1 613	1 722	1 746	1 234	1 288	1 185

Zdroj: zpracování vlastní, na základě ČSÚ. *Vývoj počtu vyhoštění z ČR, data od roku 2008.* [online]. [cit. 2024-02-15]

3.5.2 Správní vyhoštění

Správní vyhoštění je v Zákonu o pobytu cizinců vymezeno jako „*ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie.*“¹⁰²

V zákoně je pak správní vyhoštění rozděleno na správní vyhoštění z přechodného pobytu na území a správní vyhoštění cizince s povolením k trvalému pobytu. Správní vyhoštění se nepojí s trestným činem, ale je vydáváno ve spojení s porušením a nerespektováním pobytových předpisů. Doba k vycestování je zákonem stanovena v časovém intervalu 7-30

⁹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §80 odst. 2

⁹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §80 odst. 2

¹⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §80 odst. 3 písmeno a) a b)

¹⁰¹ Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) §350c odst. 1)

¹⁰² Zákon č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů §118 odst. 1

dnů.¹⁰³ Dalším rozdílem správního vyhoštění oproti soudnímu vyhoštění nastává z pohledu procesního hlediska, kdy v případě správního vyhoštění je postupováno v souladu správního řádu zákon č. 500/2004 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů stanovuje Službě cizinecké policie působnost v oblasti ukončování pobytu cizincům, kteří se nezákonně zdržují na území České republiky.¹⁰⁴

Správní vyhoštění cizince z přechodného pobytu lze uložit v různých časových délkách. Až na 10 let lze správní vyhoštění uložit v případě, pokud cizinec ohrozí bezpečnost státu či závažným způsobem naruší veřejný pořádek. Až na pět let lze správní vyhoštění uložit například, pokud cizinec využívá k prokázání sebe padělané či cizí doklady, nemá platné oprávnění k pobytu nebo pokud nezákonným způsobem překročí hranice. Až na 3 roky lze správní vyhoštění uložit cizinci v případech týkajících se pracovního trhu, kde dochází k nezákonnému zaměstnávání cizinců nebo k výkonu zaměstnání bez patřičných oprávnění, také v případech ohrožení veřejného zdraví. Specifická situace nastává u občanů EU, popřípadě jejich rodinných příslušníků, kterých se týká správní vyhoštění pouze v případech ohrožení bezpečnosti státu a veřejného zdraví a závažného narušení veřejného pořádku.¹⁰⁵

V případech vyhoštění cizince z trvalého pobytu opět existují různé časové horizonty, ve kterých lze správní vyhoštění ukládat. Správní vyhoštění s horní hranicí 10 let lze ukládat, pokud cizinec ohrozí bezpečnost státu či závažným způsobem naruší veřejný pořádek. S horní hranicí do 3 let, se cizinec může setkat, pokud mu byl zrušen trvalý pobyt a on nedodržel povinnost opustit Českou republiku ve stanovené lhůtě. Obdobně i zde specifickou situaci mají občané EU, popřípadě jejich rodinný příslušníci, kterým lze uložit vyhoštění v maximální stanové době 10 let v případech ohrožení bezpečnosti státu a závažného narušení veřejného pořádku.¹⁰⁶

¹⁰³ Zákon č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů §118 odst. 3

¹⁰⁴ SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. s.50. ISBN 978-80-7251-547-9.

¹⁰⁵ SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. s. 53-50. ISBN 978-80-7251-547-9.

¹⁰⁶ SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. s. 57. ISBN 978-80-7251-547-9.

Tabulka 6 Počet uloženého opatření správního vyhoštění od roku 2015-2022

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Uložené opatření správního vyhoštění	3 009	3 539	5 119	5 713	7 067	6 385	4 987	6 449

Zdroj: zpracování vlastní, na základě ČSÚ. *Vývoj počtu vyhoštění z ČR, data od roku 2008*. [online]. [cit. 2024-02-15]

Na základě porovnání uvedených tabulek lze říci, že k uložení správního vyhoštění dochází častěji než k uložení soudního vyhoštění. V rámci rozhodnutí správního vyhoštění a o zajištění cizinců jsou využívány Zařízení pro zajištění cizinců. V České republice se tyto zařízení nachází v Bálkové u Plzně, v Bělé – Jezové a Vyšních Lhotách.¹⁰⁷

3.5.3 Rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky

Účelem tohoto represivního opatření je snaha státu řešit ne každý neoprávněný pobyt formou správního vyhoštění. Alternativa rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky může být udělena cizincům, kteří se zdržují na území neoprávněně, ale vzhledem na krátkodobost pobytu, vůli vycestovat a také neexistence dalších rizik, lze postupovat touto cestou, a ne správním vyhoštěním. Volba této možnosti je však možná jen za předpokladu splnění jasně stanovených podmínek. Cizinec musí vlastnit platný cestovní doklad, nesmí ohrozit bezpečnost státu, veřejný pořádek a zároveň jeho porušení pobytových předpisů má méně závažnou povahu.¹⁰⁸

3.6 Závěr teoretické části

Migrace je přirozený jev, který lidskou populaci provází neustále a opakovaně v rámci její celé existence. Diplomová práce v kapitole 3.1.1 uvádí příklady vědních oborů, pomocí kterých se dá na pojem migrace nahlížet. V kontextu názvu diplomové práce je zmíněn ekonomický pohled, kdy dochází k cirkulaci pracovních sil v rámci pracovních trhů jednotlivých státních zřízení. Podmínkou k zajištění kontroly migrace a jevů, které sebou přináší, je nastolení adekvátního právního rámce na úrovni vnitřních politik státních zřízení, který reflektuje mezinárodní a nadnárodní právní smlouvy a úmluvy. Cílem je nastolení pravidel, ve kterých bude legální migrace uskutečňována. Kapitola 3.1.2 zmiňuje

¹⁰⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuální situace v zařízeních pro zajištění cizinců* [online]. [cit. 2024-02-18].

¹⁰⁸ SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. s. 59. ISBN 978-80-7251-547-9

však opačný nežádoucí jev v podobě nelegální migrace, kdy dochází k porušování nastolených právních norem. Nelegální migrace má různé podoby, jedná se například o nelegální vstupy na území, záležitosti týkající se pobytových titulů či tranzitní nelegální migraci. Tranzitní nelegální migrace představuje v České republice jeden z nejčastějších projevů nelegální migrace. Dochází s občasnými výkyvy ke stoupající tendenci. Dále bylo zjištěno, že nelegální tranzitní migrace sebou váže mnohem závažnější problém v podobě tzv. převaděčů, kteří za finanční či materiální obnos zprostředkují migrantům přechod přes hraniční přechody. Často však za příšerných lidských podmínek spojených často i s prvkem vykořisťování. I zde dochází v České republice ke vzrůstající tendenci. Aktuální legislativa se jeví jako nedostatečná, neboť trest, který může být převaděči udělen je často neadekvátní vůči výdělku, který převaděč svoji činností může získat. V kapitole 3.1.3 jsou uvedeny migrační trasy, které migranti využívají při vstupu do Evropské unie. K nejvytíženějším trasám patří dlouhodobě trasa centrálního Středomoří a Západobalkánská trasa. Trasa centrálního Středomoří představuje jednu z nejvíce nebezpečných tras. Migranti využívají k cestě čluny, vory a často dochází v rámci této trasy k úmrtím.

V části 3.2 diplomové práce byly představeny vybrané migrační vlny, které v důsledku vedly a stále vedou k utváření právního rámce a bezpečnostní politiky Evropské unie, potažmo jednotlivých členských států. Nejaktuálnější migrační vlnou je stále ta, která byla způsobena v důsledku Arabského jara, a kterou na určitý časový úsek zastínila migrační vlna způsobená v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině. V rámci vybraných migračních vln diplomová práce reflektovala rozdíly, hlavně v integraci jednotlivých přicházejících menšin. Z hlediska historických, geografických, jazykových a kulturních vztahů dochází k úspěšnější integraci ukrajinského obyvatelstva. Úspěšná integrace vyžaduje snahu, jak přicházejících menšin, tak snahu jednotlivých státních zřízení a jeho obyvatelstva.

Kapitola 3.3 diplomové práce představuje právní rámec migrace v mezinárodním právu, právu EU a v právu ČR. Z hlediska právního rámce České republiky jsou navázány další následující kapitoly, kde v kapitole 3.4 jsou uvedeny a popsány jednotlivé trestné činy spojené s nelegální migrací a dále kapitola 3.5, kde jsou uvedena kontrolní a represivní opatření, která Česká republika při boji s nelegální migrací využívá. Otázka, která je položena v závěru teoretické části diplomové práce zní, jestli uvedené právní normy, mezinárodní smlouvy, represivní a kontrolní opatření vedou ve výsledku k účinnému boji

proti nelegální migraci? V kapitole 3.1.1 je uvedeno, že migrace a problematika, která se s ní váže, je často využívána z politických důvodů. Migrace je v moderní společnosti v Evropské unii ožehavým, ale také politickým tématem. Dochází k radikalizaci společnosti, která se projevuje v utváření radikálních a extremistických politických sdružení či stran. Migrace představuje pro spoustu obyvatel Evropské unie problém, který se jim jeví z hlediska byrokratického aparátu Evropské unie a na něj navázaného byrokratického aparátu jednotlivých členských států, jako pomalu řešený či neřešený, ale na který jsou vynakládány značné finanční prostředky. Nelegální migrace již několik řadu let hraje a nadále představuje ohrožení funkčnosti Schengenského prostoru, kde měla být zajištěna ochrana jeho vnějších hranic, která se však jeví jako nefunkční. Členské státy se čím dál tím víc uchylují k ochraně svých vlastních hranic v podobě zavedení dočasných ochran vnitřních hranic. Jednotlivé členské státy mají problém u vyhoštění nelegálních migrantů, neboť často chybí smluvní státy, které by tyto osoby přijímaly. Řešení migrace vyžaduje rychlejší řešení této krize, které může být v mnoha ohledech kontroverznější, ale může vést k zachování funkčnosti a ochraně Schengenského prostoru, Evropské unie. Kontroverzním, ale účinným řešením migrační krize může být inspirace řešení migrační krize v Austrálii, kde žadatele o azyl přemísťují na Vánoční ostrov a kde čekají do té doby, než se jejich žádost vyřídí. Obdobně by mohlo být v rámci Evropy vybráno místo, kam by se zadržení nelegálně migrující osoby soustředily a kde by čekaly do té doby, než se vyřídí jejich žádost o azyl. Toto území by muselo splňovat určité standardy, aby byla zachována lidská práva a práva uprchlíků. Nastíněné řešení by mohlo přinést změny u motivace dalších potenciálních uprchlíků, jejichž snaha by byla se dostat na území Evropy. Uvedené řešení se jeví, jako lepší možnost než posílat žadatele o azyl do zemí, jejichž status bezpečné země má rozporuplnou povahu, příkladem Velká Británie a Rwanda.

4 Vlastní práce

4.1 Úvod vlastní práce

V rámci praktické části diplomové práce bude využito pro kvalitativního sběru dat metody strukturovaného rozhovoru. Strukturovaný rozhovor bude prováděn s respondenty, kteří jsou ve služebním poměru jako státní úředníci Ministerstva vnitra České republiky, doplněný s rozhovory s respondenty z bezpečnostního sboru České republiky, a to konkrétně se dvěma respondenty z řad Policie České republiky a se dvěma respondenty z řad Celní správy České republiky. Budou vybrány tyto osoby, a to z důvodu jejich profesních činností, neboť se s problematikou migrace střetávají mnohem častěji než osoby jiných zaměstnání. Dále bude uskutečněn rozhovor se státním úředníkem Ministerstva vnitra České republiky zaměřujícím se na program dobrovolných návratů, aby objasnil určité informace a nesrovnalosti pojící se k tomuto programu. Všichni respondenti vykonávají svoji pracovní činnost ve služebním poměru. Lze očekávat, že v rámci rozhovorů nebudou chtít být identifikovatelní, proto pro účely diplomové práce budou anonymizováni a bude využito odlišení na základě jejich profesní kvalifikace. O této skutečnosti budou informováni před začátkem rozhovoru tak, aby to neovlivnilo jejich vyjádření k věci. Respondenti budou určeni jako státní úředník MV – A, B, C, D, státní úředník MV specializující se na program dobrovolných návratů, příslušník Policie ČR – A, příslušník Policie ČR – B, příslušník Celní správy A, příslušník Celní správy B. Respondenti budou rozřazeni do tří skupin na základě jejich profesní kvalifikace a jednotlivé skupiny budou samostatně vyhodnoceny a následně mezi sebou porovnávány. Rozhovor, se státním úředníkem specializující se na program dobrovolných návratů, bude vyhodnocen samostatně. Otázky, které budou položeny respondentům v rámci rozhovoru, vycházejí z uvedených cílů v zadání diplomové práce, a také reflektují závěry teoretické části diplomové práce.

4.2 První kategorie rozhovorů s respondenty z řad Ministerstva vnitra České republiky

4.2.1 Respondent MV – A

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Jsem státní úředník na Ministerstvu vnitra ČR, Odboru azylové a migrační politiky. Pracuji tady přes 10 let.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

To je zajímavá otázka (smích). Vlastně obecně jakékoliv otázky týkající se migrace jsou zajímavé a odpovědi na ně ještě zajímavější. V první řadě chci říct, že cokoliv řeknu, bude vyloženě názor, který vychází z nějakého mého aktuálního rozpoložení a pohledu na danou věc, nikoliv stanovisko mého zaměstnavatele. No a teď k té otázce. Na první dobrou mě napadají 2 zásadní rozdíly. Jeden se týká dodržování úmluv a zákonů – při legální je to v souladu, při nelegální v nesouladu a druhý se vztahuje ke způsobu, jak se daná osoba dostává do cílové země. Pokud nelegálně, tak se domnívám, že z větší části tito lidé využívají převaděčské skupiny, pokud legálně, tak předpokládám, že převaděčské skupiny nekontaktují, i když i v rámci legální migrace, by se dalo mluvit o velkém businessu, pokud jde např. o pracovní agentury a zmocněné zástupce. Několikrát jsem se bavila na přepážce s cizinci, kteří údajně zmocněncům zaplatili několik stovek tisíc korun, aby za ně podali žádosti o zaměstnaneckou kartu a následně je dovezli do ČR a dořešili za ně celý proces legálního pobytu.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Hlavní nebezpečí? Tak z pohledu těch lidí je to fakt, že riskují vlastní život. Z pohledu společnosti nebo té země, kam cizinci cestují, je zas potřeba si říct, o jaké skupině nelegálních migrantů se budeme bavit. Pokud o skupině migrantů, kteří např. uprchli v Nigerii z vězení, tak tady bych já osobně spatřovala hlavní nebezpečí v páchání násilné či jiné trestné činnosti na našem území, případně hrozbě terorismu. Pokud bychom se bavili o skupině enviromentálních migrantů z potápějících se Malediv, tak vidím jako bezpečnostní hrozbu spíš to, že vzhledem k tomu, že nepijí alkohol, tak by nás mohli český lid svést na zcestí a připravit ho o generacemi utvářenou tradici neřízené konzumace piva. Ne, tak teď jsem to hodně zlehčila (smích). Nelegální migrant, ať je odkudkoliv, tak riziko bezpečnostní hrozby je prostě vyšší už ze své podstaty, že to bude cizinec bez zaměstnanecké karty – takže lze předpokládat, že se uchýlí k nějakému ne úplně přijatelnému typu obživy – ať jsou to drogy, obchod s lidmi, převaděčství. Ale jsou určitě i výjimky.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posud'te z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

No, jestli to dává smysl, v dnešní otevřené společnosti to já osobně chápu spíš jako krok pro efekt – daný stát dává jasně najevo, že nesouhlasí s tím, aby přes jeho hranice nekontrolovatelně proudily tisíce nelegálních migrantů denně a zřejmě si od toho slibuje, že případné znovuzavedení ochrany hranice např. dočasných kontrol převaděčům znesnadní práci a třeba to daný proud odfiltruje přes jiné hranice. To, jak hodně je to efektivní a kolik to stojí peněz, to by dokázal posoudit někdo z cizinecké policie, já osobně jsem po této informaci zatím nepátrala.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

V tomto jednoznačně hraje roli důvod. Proč se masy lidí zvednou a chtějí pryč ze své země? Co ty lidi k tomu vede? Zřejmě tam kam chtějí je něco, co u nich nemají. Takže můj osobní pohled je zjistit, co to pověstné „něco“ pro konkrétní skupiny lidí je a samozřejmě ideální řešení by bylo, pomoci daným státům, aby to „něco“ měly taky a jejich lidé neměli potřebu hledat to „něco“ někde jinde. Horší je, když je to „něco“ voda a vhodné podnebí pro život. V tomto případě jsou státy i dané obyvatelstvo na řešení krátkí, i kdyby měly sebevětší vůli. Jedině, že by si zkusily vykomunikovat nové území svého státu, což ale nevím, jak by v praxi vypadalo. Hmm, jako napadá mě jeden rozlehlý stát, který by nebolelo „pustit“ trochu hlíny, ale ten teď aktuálně spíš přemýšlí o tom, jak by kde, co ještě zabrali navíc. Takže za mě? Prostě pomáhat v daném místě tak, aby k migraci nedocházelo, tam kde to jde samozřejmě. Případně pomáhat mírnit již vzniklý problém.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Neznám žádné statistiky, ke své práci je znát nepotřebuji a osobně jsem nikdy nenašla kapacitu na to si to zjišťovat, ač by mě to zajímalo. Pokud se ale budeme bavit o nelegální migraci, tak tipuji, že to bude pozemní doprava či lodě a okolo 90 % formou organizované skupiny více lidí s pomocí převaděčů. Ale dovedu si představit, že se někde například v jižní Americe zvedne část vesnice a jdou na sever, sami od sebe, a k nim se

připojují po cestě další a další lidé, jakože „Jé, kam jdete?“, „Za lepším životem“ ... „Aha, tak já jdu taky“.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Vzhledem k tomu, že se převaděčství zatím nevymýtilo, ale státy se tváří, že by ho vymýtit chtěly, tak ne. Zřejmě by měly být sankce nebo tresty jiné, aby to dané lidi odradilo.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Tady platí stejná odpověď jako na předchozí dotaz. Očividně se jim to neustále vyplácí, jinak by to nedělali.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Můj odhad je, že, nelegální migrant platí převaděči okolo 200 000 Kč.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Nástroj, díky kterému mají aktuální informace tady a teď je k nezaplacení. Určitě jim to pomáhá k rychlé reakci na vzniklou situaci, např. změna trasy atd.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Hlavní odlišnost je, že v roce 2015 nás migrační vlna přímo nezasáhla, nyní byla ČR vyloženě jednou z cílových zemí.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Budu se opakovat, ale já vidím hlavní faktor, jak zamezit nelegální migraci – řešit situaci v daných státech. Co bych všechno zahrnula do nákladů, tak opět je to agenda, která se mé náplně práce vyhýbá, ale budu odhadovat, že teď aktuálně jsou to např. náklady na kontrolní činnosti v rámci znovuzavádění hraničních kontrol, ale kontrolní činnosti spojené s nelegální migrací se věnuje více orgánů státní správy a každý to stojí nějaké

peníze (MPSV, MF, Celní správa). Stát má pak rozjetých několik projektů v rámci pomoci v daných státech, ale kolik takový boj ročně stojí, netuším. Předpokládám, že by to ale šlo z nějaké části dohledat v nějakých výročních zprávách daných orgánů.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Ochranu vnějších hranic má v gesci FRONTEX, že ano. Já osobně trochu podezírám FRONTEX z toho, že svoji roli neplní tak, jak by si Evropa představovala. Osobně jsem ale nikdy nejela FRONTEXu pomáhat, takže je mi jasné, že se to od stolu lehce hodnotí, ale situace přímo na hranicích Schengenu není jednoduchá.

4.2.2 Respondent MV – B

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Státní zaměstnanec Ministerstva vnitra, od roku 2015.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Legální migrace probíhá v rámci stanovených pravidel, s potřebnými dokumenty a zejména z důvodu pracovního uplatnění v cílové zemi, případně z rodinných důvodů. Nelegální migrace je živelná, osoby přicházejí do státu bez konkrétní vidiny uplatnění nebo práce; často podle mého názoru z důvodu války nebo jiné krize v zemi původu.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Problémy s uplatněním na trhu práce a obecněji „sžítí“ se se společností v cílové zemi, obzvláště pokud migranti pocházejí z kulturně odlišného prostředí. Rizikem pak může být vyšší kriminalita zejména v getoizovaných částech měst.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posud'te z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Nemám dostatečné povědomí o konkrétních parametrech, důvodech a podmínkách pro případné dočasné znovuzavedení ochrany hranic. V obecné rovině mi to smysl dává – zejména z bezpečnostního hlediska. Dopad z hlediska ekonomického nemusí být významný, protože ekonomická migrace by měla probíhat v rámci legální migrace, tzn. osoby mířící do cílové země mají potřebné dokumenty a příslib konkrétní pracovní pozice.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Nalezením řešení, které bude solidární v rámci všech států EU, tedy aby negativní dopady nepocíťovaly pouze hraniční státy. Dále věnováním úsilí a pozornosti situaci v zemích původu, tedy snaha o eliminaci důvodů pro nelegální migraci. Také jde o boj s převaděči, tj. osobami a organizovanými skupinami zajišťujícími nelegální přepravu do cílové země. Klíčová bude spolupráce států jednak v rámci EU a pak také se zeměmi původu a s tranzitními zeměmi.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Statistiky neznám, domnívám se, že půjde v drtivé většině o překročení hranic pomocí převaděčů.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Výši sankcí neznám, nedokážu odpovědět. Možná ale nejde jen čistě o otázku trestů/sankcí, ale celkověji o revizi trestních předpisů a postup tak, aby reagovaly na jev převaděčství, jak ho v praxi známe. Jde totiž o relativně nový jev, na který právní úprava není nebo nemusí být adekvátně uzpůsobená. (ale opakuji, že tak do hloubky tohoto tématu nevidím a možná jsem mimo).

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Nedokážu říci. Na druhou stranu je vidět, že nelegální migrace pořád probíhá ve vlnách, objevují se nové trasy apod. – tudíž bych odpověděl, že ano.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Řádově bych si tipnul, že půjde o částky do cca 10 000 €/osobu z oblasti severní Afriky nebo Blízkého Východu. Z odlehlejších zemí nejspíš více.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Asi půjde o zásadní roli. Jak jinak dohadovat skupinku nelegálních migrantů, často třeba z různých států v rámci jednoho transportu? Migranti musí obdržet informace, kam

mají jít, kde na ně bude čekat auto/loď atd. Na druhou stranu vlastnictví mobilního telefonu je celosvětově skoro standardem, i v chudých zemích a je s tím třeba počítat. Je to i logické – pokud bych byl třeba z důvodu válečného konfliktu nucen já opustit svůj domov a sbalit si věci do jednoho batůžku, tak mezi klíčovými věcmi bude rozhodně mobil.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Příčina obou vln je podle mě totožná – ozbrojený konflikt na Ukrajině, resp. v Sýrii. Pokud jde o rozdíly, tak hlavně vidím odlišné postoje veřejnosti – syrské uprchlíky, byť v nízkém počtu, bylo v ČR nemožné přijmout; v případě stovek tisíc uprchlíků z Ukrajiny takový odpor nepanoval, byť i to se na základě jednotlivých kauz může měnit.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Viz odpověď na otázku: Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Pokud jde o náklady, domnívám se, že primárně jsou zajišťovány v rámci EU (např. prostřednictvím financování agentury FRONTEX). Velká část dále leží na bedrech hraničních států EU – jsou to místa vstupu, zřizují se tam tábory pro uprchlíky, kterým je poskytována základní materiální pomoc atd. Zda i v těchto případech probíhá nějaké refinancování ze strany EU nebo jiných členských států, nevím. Do hotspotů byli kdysi vysíláni i čeští experti, zda toto probíhá i nadále, nevím.

Náklady přímo na boj proti nelegální migraci vynakládané ČR nedokážu odhadnout. Zahrnul bych tady možná posílení Policie ČR v příhraničních oblastech.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Obecně považuji ochranu hranic Schengenského prostoru za jeden ze zásadních prvků migrační politiky EU. Hranice Schengenu je bodem vstupu na území dalších států, je proto třeba mít tuto hranici odpovídajícím způsobem zajištěnou.

4.2.3 Respondent MV – C

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Státní zaměstnanec na ministerstvu.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Rozdíl je podle mě takový, že:

Legální migrace se řídí zákonnými normami, na základě, kterých jsou migrantům na základě jejich formální žádosti nejčastěji na ambasádě v zemi původu povoleny různé typy pobytu (dočasná ochrana, azyl, přechodný, dlouhodobý či trvalý pobyt). Nelegální migrace je naproti tomu situace, kdy migranti jdou bez podaných žádosti přímo do cílové destinace a překračují hranice nezákonně, nejčastěji prostřednictvím převaděčů.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Největším nebezpečím je bezpečnostní riziko neřízené migrace, kdy mezi běženci mohou migrovat i nebezpeční jedinci (islamisti, teroristi apod.). Také může vést ke zvýšené kriminalitě v cílové zemi nelegálních migrantů, což velmi pravděpodobně bude mít i negativní ekonomické či sociální dopady na společnost v dané zemi. To představuje další nebezpečí, které v důsledku může vést k ohrožení demokracie, neboť voliči mají v takových případech tendence vyhledávat alternativy k dosavadní politickým elitám čili populistům až extremistům nabízející jednoduché řešení nelegální migrace a všech s tím spjatých problémů.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posuďte z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Z ekonomického hlediska to v rámci Schengenského prostoru smysl nedává, neboť narušuje volný pohyb osob a zboží, respektive zpomaluje pohyb především zboží, což může působit nezanedbatelné ekonomické škody. Z hlediska bezpečnostního naopak dočasné zavedení ochrany hranic smysl dává, především pak na vnějších hranicích Schengenského prostoru, které jsou prvním místem, které nelegální migranti překračují, tudíž je zde nejvyšší šance je včas zachytit a zadržet.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Posílit pravomoci FRONTEXu a zejména zajistit, že skutečně funguje, neboť poslední roky prokázaly, že tomu tak není. Základem je důsledná ochrana vnějších hranic a tvrdé postihování jakýchkoli pokusů o jejich nelegální překračování. Dalším nutným krokem jsou exemplární tresty pro převaděče, kteří nelegální migraci umožňují.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Podle mého názoru nejčastěji využívají převaděče, zejména pokud v cílové zemi již mají příbuzné či známé, kteří tuto možnost využili.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Naprosto neadekvátní.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Myslím, že vyplatí, neboť v této činnosti neustále pokračují.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Podle mého názoru se výdělky pohybují v řádech tisíců amerických dolarů za osobu.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Vnímám je jako zcela klíčové, zvláště v době, kdy mohou využívat VPN, šifrované telefony apod.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Zcela hlavní odlišnost vnímám v tom, že zatímco v roce 2015 se jednalo především o ekonomické migranty, kteří nemají žádný zájem se vracet do zemí původu, v současnosti se jedná o válečné uprchlíky, kteří prchají před bezprostředním válečným konfliktem, a poměrně výrazná část z nich deklarovala zájem se vrátit zpět, až konflikt skončí.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Boj může být politický (tlak na země, odkud nelegální migrace proudí, aby ji zastavily), ekonomický (ekonomická podpora pro rozvojové země, ze kterých nejčastěji nelegální migranti pochází) či silový (nekompromisní ochrana vnějších hranic). Náklady odhaduji na miliardy eur ročně za EU jako celek.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Je naprosto nedostatečná. Nedávno bývalý šéf FRONTEXu přiznal, že dostával pokyny nelegální migranty pouštět do Schengenského prostoru, což vypovídá o tom, na jaké tragické úrovni ochrana vnějších hranic je, nebo alespoň v minulosti byla.

4.2.4 Respondent MV – D

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Státní zaměstnanec – úředník na Ministerstvu vnitra

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Základním rozdílem je skutečnost, že legální migrace je regulovaná právními předpisy dané země, cizinci překračující hranice jsou registrováni. Oproti tomu nelegální migrace je neregulovaná, nezákonná.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Především ohrožení vnitřní bezpečnosti státu – zvýšená kriminalita, vznik vyloučených lokalit, socio-ekonomické napětí ve společnosti, zdravotní rizika.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posuďte z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Ano. Znovuzavedení ochrany hranic je důsledkem nedostatečného zabezpečení vnějších hranic Schengenského prostoru. Z hlediska bezpečnostního má dočasné znovuzavedení ochrany hranic smysl, z hlediska ekonomického to však omezuje volných pohyb osob a zboží.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Pokud se výrazně nezmění situace v zemích, ze kterých migranti přicházejí, resp. v tranzitních zemích, tak nelegální migraci příliš čelit nedokážeme.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Častěji překračují hranice na vlastní riziko (např. pěšky, vloupání do kamionu), neboť takové překročení hranic je výrazně levnější.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Ne, neboť v České republice může být uložen maximálně pětiletý trest odnětí svobody.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Pravděpodobně ano, jinak by to nedělali.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

V tomto případě bude záležet, jakou „službu“ převaděč nabízí. Částka se bude pravděpodobně výrazně lišit při překročení vnějších hranic Schengenského prostoru a při překračování hranic států uvnitř Schengenského prostoru. Řádově desetitisíce korun za osobu.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Domnívám se, že se jedná o jediný možný způsob komunikace těchto osob. Této komunikaci však nelze zabránit.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Mnoho migrantů v roce 2015 vstupovalo do Evropy nelegálně, zatímco většina uprchlíků z Ukrajiny vstoupila na území legálně (bezvízový styk a poskytnutí dočasné ochrany). Odlišné jsou též kulturní a integrační aspekty – v roce 2015 přicházeli lidé

z mnoha různých zemí, z odlišného kulturního a sociálního prostředí. Naopak v případě uprchlíků z Ukrajiny je integrace mnohem jednodušší, ať už z hlediska jazykového, tak i například kulturního. Odlišná je také demografie – v roce 2015 převažovali mezi migranty muži, zatímco v roce 2022 to byly ženy a děti.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Práce bezpečnostních složek, činnost zařízení pro zajištění cizinců, legislativa, úřední aparát, realizace dobrovolných návratů, odstraňování příčin migrace ve 3. zemích. Náklady budou jistě v řádech miliard korun ročně.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Ochrana vnějších hranic je v současnosti nezbytná.

Vyhodnocení první kategorie

Na základě odpovědí respondentů z první kategorie na otázku rozdílu mezi migrací legální a nelegální lze vyhodnotit, že hlavní rozdíl spočívá v dodržování stanovených pravidel země v podobě zavedených norem, zákonů a úmluv, tedy že legální migrace je regulována právními předpisy oproti nelegální migraci, kdy k tomuto respektování a dodržování stanovených pravidel nedochází. Nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí, uvádějí respondenti shodně v podobě zvýšené kriminality, a to buď z důvodu, že v rámci přicházejících nelegálních osob se mohou vyskytovat i nebezpeční jedinci s hrozbou terorismu nebo, že může docházet ke vzniku vyloučených lokalit, dle respondenta MV-B tzv. getoizovaných lokalit, kde tato zvýšená kriminalita může nastat. Respondent MV-B a respondent MV – A naráží na problém v uplatnění na trhu práce, kdy může docházet k uchýlení nelegálního migranta k obstarání formy obživy formou nelegální činnosti, ať už prodejem drog, převaděčstvím či obchodem s lidmi. Respondent MV-C a MV-D naráží na hrozbu v podobě socio-ekonomického napětí ve společnosti, které ve svých důsledcích může vést až k ohrožení demokracie, neboť lidé mají tendence volit radikálnější politické zastoupení. Z bezpečnostního hlediska respondentům dočasné znovuzavedení ochrany hranic smysl dává, až na respondenta MV-A, kdy spíše toto opatření vnímá jako určité gesto státu, že nesouhlasí s tím, aby přes jeho území proudily tisíce nelegálních migrantů.

Případně toto opatření může vést k znesnadnění nelegální činnosti převaděčů. Z ekonomického pohledu respondent MV – C a MV – D naráží na omezení volného pohybu osob a zboží v rámci Schengenského prostoru. Na otázku, jak jde nelegální migraci účinně čelit, respondenti napříč odpověďmi zmiňují tři způsoby, které musí být naplněny zároveň. Tím první je potřeba spolupráce se zeměmi původu, kde se musí snížit motivace k tomu, aby zemi lidé opouštěli. To je však velmi obtížné v případech environmentální migrace a v zemích, kde je válečný konflikt. Spolupráce je však nutná zejména v rámci států Evropské unie, aby byla zajištěná solidarita napříč členskými státy, a také zajištěná dostatečná a důsledná ochrana vnějších hranic Schengenského prostoru. Nezbytným krokem je účinný boj s převaděči, kdy musí docházet ke snížení počtu osob, které tento typ nelegální činnosti vykonávají. Častější typ překročení hranic formou využití převaděče oproti formě překročení na vlastní riziko uvádějí odpovědi respondenti v poměru 3 : 1. U převaděčů zároveň vyslovují nesouhlas s adekvátností trestů/sankcí vzhledem k tomu, jak převaděči dokáží na převádění nelegálních migrantů vydělat. Částku, kterou si převaděči účtují, respondenti odhadují v rozmezí 200 000-250 000 Kč za osobu, zároveň však uvádějí, že je částka velmi proměnlivá vzhledem k délce trasy, dále jestli se jedná o vnější či vnitřní hranici Schengenského prostoru. Roli mobilních zařízení a sociálních sítí vnímají respondenti jako velmi podstatnou, dle MV – C dokonce jako klíčovou. Mobilní zařízení a sociální sítě slouží migrujícím osobám ke komunikaci, k aktuálním informacím či k využití VPN¹⁰⁹. Odlišnost v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a následně a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině vnímá respondent MV – A v tom, že v roce 2015 ČR migrační vlna přímo nezasáhla naopak u migrační vlny způsobené válečným konfliktem na Ukrajině. S tím souvisí i odpověď MV-B, který vnímá odlišnost u postoje veřejnosti, kdy v případě syrských uprchlíků panoval silný odpor v jejich přijetí na rozdíl od uprchlíků z Ukrajiny. MV – C přidává pohled, že v roce 2015 šlo především o ekonomické migranty, naopak vzhledem k válečným uprchlíkům z Ukrajiny. MV – D naráží na to, že v roce 2015 vstupovalo do Evropy spousta migrujících osob nelegálně naopak k migrujícím osobám z Ukrajiny, které do členských států Evropské unie vstupovaly a vstupují legální cestou, například možností udělení dočasné ochrany, zároveň přidává i pohled z hlediska integrace cizinců, kdy integrace cizinců z Ukrajiny je mnohem jednodušší z hlediska jazykových a kulturních

¹⁰⁹ VPN = virtuální privátní síť

aspektů. Poukázáno je i na rozdílné demografické zastoupení, kdy v roce 2015 převažovali muži na rozdíl od válečného konfliktu na Ukrajině, kdy přicházely hlavně děti a ženy. Na otázku nákladů boje proti nelegální migraci nedokázali respondenti s určitostí odpovědět, pouze je zmíněn odhad v miliardách korun ročně. Do nákladů ČR při boji proti nelegální migraci by zařadili kontrolní činnosti v rámci znovuzavádění hraničních kontrol, kontrolní činnosti spojené s nelegální migrací v rámci Celní správy, Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí, práci bezpečnostních složek, činnost zařízení pro zajištění cizinců, činnost úředního aparátu, realizaci dobrovolných návratů, odstraňování příčin migrace ve 3. zemích. Ochranu vnějších hranic Schengenského prostoru berou respondenti jako nezbytnou, nicméně MV-A a MV-C poukazují na nefunkčnost FRONTEXu, který svoji roli k ochraně hranic neplní tak, jak by měl.

4.3 Druhá kategorie rozhovorů s respondenty z řad Policie ČR

4.3.1 Příslušník Policie České republiky – A

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Jsem policistou u (Služby pořádkové policie) Policie České republiky. U Policie ČR jsem od roku 2010, to znamená ve služebním poměru už 14 let.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Dalo by se říct, že rozdíl je v tom, že legální migrace nikoho neohrožuje a stát ji má pod kontrolou – nicméně i legální migrace nesmí přesáhnout určitou mez. Nelegální migrace ohrožuje stát, občany, narušuje chod státu, a navíc také extrémně zatěžuje státní rozpočet.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Hlavní nebezpečí vidím v tom, že nelegální migrace souvisí s násilnou trestnou činností, trhem s narkotiky, nákazou závažnými onemocněními, neuznáváním kultury nové země, nebezpečím terorismu nebo totální neúctou ke státnímu aparátu.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posuďte z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Z hlediska bezpečnosti jednoznačně ano, kdo si nehlídá hranice, musí zaniknout, to podle mého platí pořád. Z ekonomického hlediska mi to dává smysl také, protože ostrahou hranic se chrání vlastní ekonomika. Migrace státu nepřináší žádné ekonomické výhody.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Můj názor je takový, že nelegální migraci je možné čelit přísnou ostrahou hranic, a tím tak zajistit nevpuštění žádného migranta. Musí se hlídat vnější hranice Evropské Unie a zároveň si samozřejmě každý stát musí hlídat svoje vlastní hranice.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Jakým způsobem nejčastěji překračují hranice nevím.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Sankce za převaděčství mi v žádném případě adekvátní nepřijdou.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Samozřejmě, že se mu to vyplatí. Převaděč si přijde na 3000 euro za osobu. Jak už jsem řekl, tresty nejsou adekvátní, jsou až směšné.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Je to přesná částka 3 000 euro na hlavu.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Tyhle prostředky slouží k domlouvání a k předávání informací typu: kde se nachází policie, kde jde v klidu přejít, jak se přechod podařil nebo také k domlouvání při násilném překročení hranic atd. Takže ji vnímám velmi negativně.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

V roce 2015 došlo k migrační vlně ekonomických migrantů, které nemůže Evropa vstřebat, a to zapříčiněním špatné komunikace Spolkové republiky Německo a celkového špatného přístupu Evropské unie. Vlna ukrajinských uprchlíků je účelová. Migrují za lepším životem, ne z důvodu války. Oni nechtějí budovat vlastní stát, ale chtějí parazitovat na jiném.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Pod boj proti nelegální migraci bych určitě zahrnul ostrahu hranic vlastního státu, vízovou politiku nebo také vyhošťování nežádoucích osob. Důležitá je potom i ostraha vnějších hranic Evropské Unie a Schengenského prostoru. Řekl bych, že ta částka se pohybuje zhruba okolo 9 miliard korun ročně.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Můj názor je v tomhle směru jasný. Je to katastrofa. Pokud budou neziskové organizace legálně navážet ekonomické migranty do Evropy, je konec.

4.3.2 Příslušník Policie České republiky – B

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Sloužím u Policie ČR, ve služebním poměru jsem 25 let.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

V konečném důsledku vlastně žádný, neboť migrace je špatná. Celá situace by byla lepší řešit v zemích, odkud migranti pochází, aby neměli důvod odcházet. Hlavním problémem, který s tím souvisí je, že když přichází ve velkých počtech, tak logicky dochází ke značnému vlivu jejich životního stylu a vyznání, což nepotřebujeme.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Podle mě, jde určitě o neschopnost přizpůsobení se migrantů našemu životnímu stylu.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posud'te z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Opatření by dávalo smysl, pokud by byly hranice opravdu uzavřené, ale namátkové kontroly postrádají smysl, a to i z důvodu bezzubosti systému, kdy zachycené osoby migrantů není kam vracet, takže vlastně jejich chycení ztrácí smysl. Česká republika bere vrácené migranty z Německa, ovšem Slovensko z České republiky nikoliv, což je také hloupé, když jsme všichni v EU. Hranice by měly být řádně uzavřené již před EU, a ne si pak migranty přehazovat ve členských zemích.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Uzavřít hranice před Schengenským prostorem či EU a vůbec je na území členských států nepouštět, případně vpouštět až po prokázání jejich statusu uprchlíka.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Nejčastěji využívají služeb převaděčů.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Ne, tresty pro převaděče mi rozhodně adekvátní nepřijdou, měly by se určitě mnohem více zpřísnit.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Určitě se jim to vyplatí, jinak by tohle riziko nepodstupovali. V jejich prospěch bohužel také hraje skutečnost, že se špatně chytají.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Můj odhad je, že se tyto částky pohybují v řádech stovek tisíc.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Tato role je obrovská, stejně tak jako v ostatních oblastech.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Obě vlny jsou následkem hlouposti zákonodárců a obě šly řešit mimo naši republiku. Ukrajinská vlna stála a stojí zbytečné peníze. Když by se pouze zrušila vízová povinnost, nemusely by se platit dávky atd.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Na tyto otázky bohužel odpověď neznám.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Jak jsem se již vyjádřil před chvílí. Vnější hranice má stoprocentně smysl chránit.

Vyhodnocení druhé kategorie

Otázka, která mířila na rozdíl migrace legální a nelegální byla uchopena příslušníky Policie ČR více z bezpečnostního hlediska, kdy legální migrace nikoho neohrožuje a stát ji má pod kontrolou na rozdíl od nelegální migrace, která narušuje fungování státu, ohrožuje občany a zatěžuje státní rozpočet. Příslušník Police ČR-B uvádí, že rozdíl v konečném důsledku není vlastně žádný, a to v případě, kdy počet legálních, tak i nelegálních migrantů dosáhne velkého počtu. Pokud je tato určitá mez přesáhnutá, vede to ve svém důsledku ke značnému vlivu jejich životního stylu a vyznání, který se jeví příslušníkovi jako nežádoucí. Hlavní nebezpečí je spatřováno v násilné trestné činnosti, v nebezpečí terorismu, trhu s narkotiky, z nákazy nemoci či neúctou ke státnímu zřízení, kam migranti přicházejí a nedostatečné snahy o integraci ze strany migrujících osob. Dočasné znovuzavedení ochrany hranic dává příslušníkovi Police ČR-A smysl, a to z bezpečnostního i ekonomického hlediska. Nicméně příslušník Policie ČR-B je opačného názoru, poukazuje na to, že aby kontroly skutečně fungovaly, musely by být hranice skutečně uzavřeny. Namátkové hranice se mu jeví jako nesmyslné, neboť migranty není ve výsledku kam vracet. Hranice by měly dle jeho názoru být řádně uzavřené již před vstupem do Evropské unie. Nelegální migraci by oba příslušníci čelili přísnou ostrahou vnějších hranic Evropské unie, které by vedlo ve svém důsledku k vpuštění migranta do členských zemí, až po prokázání statusu uprchlíka. Příslušník Policie ČR-B uvádí, že k překročení hranice využívají migranti častěji služeb převaděče. Oba se pak shodují

v neadekvátních trestech pro převaděče vzhledem k tomu, co svojí nelegální činností mohou získat. Příslušník Policie ČR-A nedokázal odpovědět na otázku, jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji, nicméně zmiňuje sebevědomě přesnou částku 3 000 EUR za osobu, kterou si převaděč za své služby účtuje. Role mobilních zařízení a sociálních sítí je u příslušníků vnímána negativně, neboť migrujícím osobám poskytuje informace o tom, kde se nachází policie a kde mohou v klidu přejít hranice. Příslušník Policie ČR-A vnímá migrační vlnu v roce 2015 jako vlnu ekonomických migrantů zapříčiněnou špatnými politickými kroky Spolkové republiky Německo, potažmo špatného přístupu Evropské unie. Migrační vlna z Ukrajiny je dle jeho názoru účelová, neboť osoby utíkají především z důvodu možnosti lepšího života, i když by měly budovat vlastní stát. Příslušník Policie ČR-B vnímá obě vlny, jako následek špatných politických kroků, které šly řešit vně naší republiky. Do nákladů by příslušník Policie ČR-A zahrnul ochranu vnějších hranic Schengenského prostoru, vnitřních hranic vlastního státu, vízovou politiku, návratovou politiku. Náklady ČR pouze odhaduje na cca 9 miliard Kč. Druhý příslušník na tuto otázku neznal odpověď. V poslední otázce je však přesvědčen, že vnější hranice je potřeba stoprocentně chránit.

4.4 Třetí kategorie rozhovorů s respondenty z řad Celní správy ČR

4.4.1 Příslušník Celní správy České republiky – A

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Pracuji jako celník v Sekci pátrání Generálního ředitelství cel. Ve služebním poměru jsem 28 let.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Legální migrace neporušuje zákony nebo nějaká právní omezení. U nelegální je to naopak.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Stát nemá o nelegálních migrantech přehled, což představuje problém zejména bezpečnostní (terorismus), zdravotní (zavlečení nemocí) a ekonomický (nelegální zaměstnávání).

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posud'te z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

Jsme vnitrounitní stát, takže to smysl nedává. Ochrana má smysl na venkovních hranicích EU. Systém znovuzavedení ochrany hranic je gesto z naší strany hlavně vůči Spolkové republice Německo, která je pro migranty na rozdíl od nás jednou z cílových destinací. A Systém prakticky funguje asi takto: v případě, že jsou migranti zachyceni v ČR a je prokázáno z jakého státu k nám vstoupili, tak se předají do tohoto státu (tam je zaevidují a dají jim lhůtu na opuštění – tito zkusí další pokus dostat se na západ). V případě, že jsou chyceni v ČR a není prokazatelné, z jakého státu se k nám dostali, tak se pouze zaevidují a dá se jim lhůta na opuštění ČR, což v praxi znamená, že tak jak chtěli, pokračují do své vysněné cílové destinace dále směrem na západ. Vzhledem k množství nasazených sil a prostředků, to nedává smysl bezpečnostně ani ekonomicky.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Jak jsem odpověděl před chvílí. Jednak je to účinnou ochrannou vnějších hranic EU a potom by bylo vhodné zvážit přiměřenost sociální pomoci, které se uprchlíkům v západní Evropě dostává, což je také podle mě výrazným stimulem pro takovou cestu.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Nejsem schopen zodpovědět.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

V polovině loňského roku byly sankce novelizovány a teď hrozí převaděčům až 8 let, což je poměrně dost. Druhá věc je, že převaděčstvím se zabývají organizované skupiny a samotný řidič, u kterého je největší riziko odhalení, je v té hierarchii skupiny na nejnižší příčce a bude tedy nejsnadněji obětován a nahrazen.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Nemám představu o výdělcích převaděčů, ale vzhledem k tomu, že nelegální migrace probíhá, tak se dané riziko vyplácí.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Nemám představu o výdělcích převaděčů.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Stejně jako u jakékoliv jiné trestné činnosti – samozřejmě jim tyhle prostředky usnadňují práci.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Minimálně v tom, že v případě Ukrajiny sem přicházejí hodnotově souznějící jedinci.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Bohužel, nemám představu.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Jak už jsem odpovídal výše, má to být jedna z priorit v boji s nelegální migrací.

4.4.2 Příslušník Celní správy České republiky – B

1) Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Pracuji 16 let u Celní správy České republiky.

2) Jaký je podle Vás rozdíl mezi migrací legální a nelegální?

Legální migrace znamená, že osoba má potřebné cestovní doklady pro přechod na území jiného státu, a to v místě, které je k tomu určené. Nelegální migrace je pak realizována často bez cestovních dokladů, velmi často spojena s trestnou činností převaděčů – za úplatu.

3) Jaké je dle Vás hlavní nebezpečí, které se s nelegální migrací pojí?

Narušení kulturně-sociálních vazeb lidí-obyvatel, zvyků, soužití v novém prostředí nebo přenos nemocí tzn. epidemie u nás dávno vymýcených nemocí. Kriminalita – tito lidé se často uchylují ke komunitnímu žití.

4) Dává vám opatření na dočasné znovuzavedení ochrany hranic v boji proti nelegální migraci smysl? Posud'te z hlediska bezpečnostního a z hlediska ekonomického.

To je na zvážení. Rozhodně bezpečnostní riziko je vysoké – zejména u cestujících (migrantů) bez dokladů tzn. minulost těchto osob nejasná.

5) Jak jde z hlediska vašeho osobního a profesního pohledu nelegální migraci účinně čelit?

Řekl bych, že rozhodně snížením sociálních dávek ve většině zemí EU.

6) Jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji? Překračují ji na svoje riziko nebo využívají pomoci jiné osoby tzv. převaděče?

Nevím – nejsem kriminalista, pátrač ani statistik.

7) Přijdou Vám tresty/sankce pro převaděče adekvátní?

Trest odnětí svobody by měl být asi vyšší.

8) Vyplatí se převaděči riziko chycení, které podstupuje ve srovnání s tím, jak na převádění nelegálních migrantů může vydělat?

Rozhodně se to převaděčům vyplatí.

9) Jakou máte představu o výdělcích převaděčů? (uved'te řádově odhad částky)

Odhadoval bych, že se ty částky budou pohybovat až v řádech tisíců amerických dolarů.

10) Jak vnímáte roli mobilních zařízení a sociálních sítí při aktivitách migrantů a převaděčů?

Tyto prostředky jim poskytují možnost se lépe spojit při migrační cestě s převaděči anebo s ostatními migranty.

11) Jaké odlišnosti spatřujete v migrační vlně, která zasáhla Evropu v roce 2015 a násl. a migrační vlně způsobené v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině?

Migrace v roce 2015 byla ze zemí vzdálenějších, nám kulturně odlišných – může být problematičtější tyto lidi zapojit do společnosti. V mnoha případech nechtějí pracovat. Migrace z Ukrajiny – lidé se snaží u nás pracovat a lépe zapojit do života.

12) Co všechno si představujete pod bojem proti nelegální migraci? Co všechno byste zahrnul/a do nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci? Kolik dle Vás takový boj ročně stojí?

Mezi klíčové způsoby, jakými Česká republika a EU bojuje s nelegální migrací, bych zařadil ostrahu/ hlídkovou činnost v okolí hranic (prevence) nebo ostrahu vnějších hranic EU – u nás pouze formou kontrol na letištích. Rozpočet neznám.

13) Jaký je Váš názor ohledně ochrany vnějších hranic Schengenského prostoru?

Hranice Schengenského prostoru by se měly překračovat pouze v místě tomu určenému, tzn. na hraničních přechodech nebo letištích.

Vyhodnocení třetí kategorie

Legální migrace dle příslušníka Celní správy ČR – A neporušuje zákony či jiná právní omezení. V případě nelegální migrace je to naopak, přičemž příslušník Celní správy ČR – B dodává, že se nelegální migrace často pojí s trestnou činností převaděčů. Nebezpečí, které představuje nelegální migrace je zejména bezpečnostní, spočívající ve zvýšené kriminalitě a terorismu. Dále se může jednat o nelegální zaměstnávání osob či o přenos různých nemocí. Dočasné znovuzavedení ochrany hranic je dle příslušníka Celní správy ČR – A pouze gestem. Systém označuje za nefunkční. Ochrana hranic dle jeho názoru je potřebná na vnějších hranicích Evropské unie, proto mu dočasné znovuzavedení hranic nedává smysl z bezpečnostního ani ekonomického hlediska, vzhledem k množství a nasazených sil, které jsou na toto opatření vynaloženy. Účinným bojem proti nelegální migraci se tedy příslušníkovi jeví již zmíněná účinná ochrana vnějších hranic Evropské unie a dále by snížil nepřiměřeně vysokou sociální pomoc, která se uprchlíkům v západní Evropě dostává, a která ve svém důsledku může vést ke snížení motivace osob se na cestu vydat. Snížení sociálních dávek navrhuje i druhý příslušník. Na otázku: jaký typ překročení hranic využívají migranti častěji, nebyl schopen odpovědět ani jeden z dotazovaných.

V otázce trestů/sankcí pro převaděče příslušník Celní správy ČR-A zmiňuje názor, že trest je poměrně vysoký, ale že trest je udělený jen té osobě, která je v rámci organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím na nejnižší příčce v hierarchii těchto skupin a bohužel dochází poměrně snadno k jejímu nahrazení. Nicméně riziko, které převaděči podstupují se dle názoru obou respondentů, stále vyplácí. Role mobilních zařízení a sociálních sítí je vnímána u příslušníků jako prostředek, který poskytuje možnost lepšího spojení migrantů s ostatními migranty či převaděči. Odlišnost migračních vln vnímají oba příslušníci v integraci jedinců, kteří na území členských států vstupují. V případě migrantů z Ukrajiny jde o osoby kulturně bližší, kteří se snaží pracovat a zapojit do společnosti. Do klíčových nákladů státního aparátu ČR při boji proti nelegální migraci by příslušník Celní správy ČR-B zahrnul preventivní činnost v podobě hlídkové činnosti okolo hranic nebo ostrahu vnějších hranic na mezinárodních letištích. O rozpočtu neměl ani jeden z dotazovaných představu. Ochranu vnějších Schengenského prostoru berou příslušníci jako prioritu. K jejich překračování musí docházet pouze v místech k tomu určených.

4.5 Rozhovor ohledně dobrovolných návratů

1. Jakou profesi vykonáváte a jak dlouho ji vykonáváte?

Vedoucí Oddělení dobrovolných návratů v rámci Ministerstva vnitra ČR. Funkci vykonávám od roku 2016.

2. Co je dle Vás hlavní výhoda programu dobrovolných návratů?

Za mě je to určitě rychlost. My fungujeme opravdu rychle, když se cizinec buď rozhodne sám nebo už je umístěný v zařízení, tak my jsme schopni realizaci vycestování v případě potřeby provést do týdne, do 14 dnů, případně do 24 hodin, když je to potřeba. Je nastavená spolupráce s Policií ČR, kdy se předávají případy, kdy vůbec nedojde k zajištění podle zákona o pobytu cizinců a dobrovolný návrat je realizovaný ve 48 hodinách, což je maximální lhůta pro zajištění osoby podle zákona o Policii ČR. Určitě je to tedy rychlost. Rychlost je výhodou pro obě strany, jak pro cizince, tak pro stát. Pro cizince, že je obratem vyřešena jeho situace a zároveň se snižují náklady pro stát vynaložené na péči o cizince. Když se bavíme o vyhoštění, realizaci dobrovolného návratu v době 48 hodin, tak tam nejsou realizovány správní úkony (rozhodnutí o zajištění, eskorta do zařízení, pobyt v zařízení, všechny úkony včetně těch zdravotních a dalších, které se automaticky provádějí v zařízeních pro zajištění cizinců). Čas má vliv na všechny tyto věci. Pro cizince,

že nemá dlouhý pobyt v zařízení, kde je omezena jeho osobní svoboda a také to, že cestuje formou standardního cestujícího. To znamená, že MV ČR realizuje dobrovolný návrat a potom Policie ČR má dva typy návratů. To je DEPU (Deportation Unaccompanied), DEPA (Deportation Accompanied, tj. s eskortou), kdy jde buď o deportaci bez doprovodu anebo s eskortou. Takže varianta dobrovolného návratu je nejméně stresující pro cizince ohledně návratu domů. Je mu umožněn kontakt s rodinou nebo s přáteli, známými již tady na letišti před odletem a zároveň zajišťujeme komunikaci i s rodinnými příslušníky v zemi původu, kde je zajištěna možnost docestovat až do místa obvyklého bydliště. Cizinec má plnou službu v tom smyslu, že dostane asistenci se zajištěním letenky, odbavením zavazadla, kontroly zavazadel, vycestováním zpátky, asistenci na letišti, odvedení až k letadlu. Pokud je to nezbytně nutné, jsme schopni zajistit transitní asistenci. Takže je to komfort toho cestování a že na tom člověku není znát, že jede s nějakou eventuálně neúspěšnou migrační historií. Prostě se vrací jako standardní pasažér na letecké lince. Jediný, kdo o tom ví, že se vrací, je kapitán letadla.

3. Četl jsem, že poskytujete i nějaké reintegrační asistence

ČR dlouhodobě nemá vlastní reintegrační program. Jsme toho názoru, že asistence a pomoc s vycestováním, kterou nabízíme, už sama o sobě je poměrně velký benefit. Nicméně historicky jsme měli různé projekty v rámci AMIFU placené, a i dříve ze státního rozpočtu, kdy jsme spolupracovali s Mezinárodní organizací pro migraci, která ve vybraných zemích realizovala nějaké reintegrační projekty. Měli jsme projekty např. v Mongolsku nebo v Moldavsku. Většinou buď zaměřené na plošnou asistenci, rozvojovou anebo na podporu individuálních reintegračních projektů. Vždycky se to dělá přes kancelář tady v Praze a ve spolupráci s kanceláří v zemi, kde se realizoval ten projekt. Aktuálně jsme přešli na reintegrační asistenci, kterou nově po rozšíření mandátu poskytuje agentura FRONTEX. Je to trošku jiný systém, v podstatě je to rozdělené na po návratovou a po příletovou asistenci. Po příletová zahrnuje nějaké dočasné služby, jednorázovou pomoc v okamžiku po příletu. Potom je to reintegrační asistence dlouhodobá, která zahrnuje i reintegrační plán, (kde může být zahrnuto dočasné bydlení, vzdělávání, pomoc při hledání zaměstnání, v podstatě všechno možné podle toho, v jaké situaci je ten člověk, který se navrací. Náklady jsou plně hrazeny z rozpočtu agentury. ČR se do tohoto projektu zapojila ihned po jeho začátku, kdy běžela pilotní fáze od dubna 2022. Aktuálně je tam nasmlouváno na konci roku 2023 skupina organizací ve 41 zemích. My jsme tuto asistenci

poskytli v řádu desítek případů, mohou to být jednotlivci i rodiny. To je to, co my nabízíme, s tím, že už předtím jsme měli za nás poměrně širokou asistenci a nyní je poskytovaná podpora komplexní, doplněná, ve vybraných případech o RA.

4. Dočetl jsem se, že v roce 2009 stát vyhrazoval cizinci 300-500 EUR na letenku. Kolik je to nyní?

Rok 2009 byl specifický. Vzniklý problém v tomto roce byl úplně mimo standardní systém podle §123 a) Zákona o pobytu cizinců, který upravuje dobrovolné návraty. Program, který běžel v roce 2009, byl zvláštní program, který byl spojen s ekonomickou krizí a byl nastavený v té době pro nejčastější typ agenturních pracovníků na území ČR, kteří neměli úplně ideální příjmy a v podstatě všechno, co měli, buď investovali do bydlení a svého pobytu na území anebo jakýkoliv přebytek posílali zpátky do země původu (tzv. remitence). Problém spočíval v okamžiku, kdy přišel pokles a problémy na pracovním trhu, tak první, koho propouštěli, byli právě agenturní zaměstnanci, a to ze dne na den. Se ztrátou zaměstnání poté přišli o ubytování a neměli žádné finanční prostředky na to, aby se vrátili zpět do země původu. My jsme se na to snažili reagovat tak, abychom těm lidem nabídli nějakou asistenci, abychom je přiměli k tomu, aby se nesnažili svojí situaci na území ČR řešit nějakým nevhodným postupem – ať už přechodem do azylového řízení nebo setrváním či snahou si najít nějakou nelegální práci a tím se dostat ještě do obtížnější životní situace. Bylo to hodně vedeno snahou zabránění fungování a působení nelegálních struktur. Snahou byla ochrana cizinců a motivace k jejich vycestování. Přidělovaná finanční podpora byla na začátku projektu 500 EUR a postupně se v čase snižovala. Částka byla vyplácena až při skutečném vycestování cizince, nikoli předem. Tento projekt byla zcela unikátní a jednorázová akce, která trvala zhruba 7 měsíců. Pak se k němu v závěru přidal ještě menší projekt pro neoprávněně pobývajících cizince. V obou případech to byla jednorázová záležitost. Jinak obecně přímou pomoc neposkytujeme, vždy se snažíme jít cestou „in kind“, tedy že podpora je poskytována formou služby či nákupu zboží a nikoli výplata hotovosti (varianta „in cash“).

5. Porovnával jsem statistiky nelegální migrace za rok 2022, kdy při nelegální migraci bylo zjištěno cca na 29 000 osob, v tom stejném roce bylo prostřednictvím Ministerstva vnitra realizováno pouze 392 dobrovolných návratů. Proč nevyužívají cizinci program dobrovolných návratů více? Dočetl jsem se, že

dobrovolné návraty jsou nejvíce využívány do zemí jako Turecko, Kyrgyzstán, Uzbekistán. Proč dobrovolné návraty využívají hlavně tito cizinci?

Primárně proto, že jsou to zejména cizinci, kteří se u nás dlouhodobě nejvíce vyskytují. Pak máte velkou kategorii osob spadajících do tranzitní migrace, jako jsou občané Sýrie nebo Afghánistánu, kteří vlastně u nás ani nechtějí být. Jsou zjištěni na území, ale protože realizace jejich vyhoštění je v důsledku absence ZÚ na území velmi komplikovaná, nejsou zde naplněny zákonné podmínky pro rozhodnutí o zajištění. Realizovat návrat pro tyto osoby je tedy velmi složité (pozn. v jednotkách návraty realizujeme).

Ty národnosti v našich statistikách jsou těmi národnostmi, které se mohou vrátit. Tam si myslím, že ta křivka jde dlouhodobě nahoru. Je to opravdu o práci s cizinci v zařízeních, kde spolupracujeme s PČR, která řeší tzv. nucený návrat v případech, kdy cizinec na svém vycestování nespolupracuje. Ty, jejichž návrat nemůžeme provést my, realizuje následně Policie ČR. Musíte vycházet z toho, že cizinec přichází do Evropy s nějakým migračním plánem, a když se stane, že ho zastavíte hned na začátku, tak je malá šance, že bude mít zájem se dobrovolně vrátit zpět. Vlastně čím dál v tom jeho postupu k němu přijdete, tím máte větší šanci ho přesvědčit, že postup, který zvolil, nebude fungovat a je třeba začít znovu od začátku, a to vyřízením legálního vstupního povolení. Cizinec má obvykle nějakou představu a je pro něj obtížné přijmout, aby byla hned na počátku narušena. Pokud dojde k umístění do zařízení pro zajištění cizinců už je větší šance, že cizinec realitu přijme. Ovšem i zde přetrvává dojem, že řešením může být např. podání žádosti o azyl nebo důvěra, že existuje nějaká jiná cesta, která jim zajistí legální pobyt na území Evropské unie, práci atd. Je to pak práce lidí, sociálních pracovníků SUZ, policistů, nebo naší, abychom vysvětlili, jaká je skutečnost, v jakém postavení opravdu jsou. Samozřejmě je to odlišné, pokud se bavíte s někým, kdo je ještě na ulici anebo jinde mimo zařízení, není zajištěný anebo s někým, kdo už je v tom zařízení. Je potřeba těm lidem vysvětlit, že nikdy to nejde z toho „špatného“ bodu, kde aktuálně jsou dál, že vždycky se musí vrátit zpátky na startovní čáru, požádat si o nějaký legální pobyt, a pak teprve může mít v ČR a potažmo v EU nějakou budoucnost. A to je náš hlavní úkol.

Vyhodnocení rozhovoru dobrovolných návratů

Rozhovor se státním úředníkem zabývajícím se programem dobrovolných návratů poskytl podrobnější informace ohledně výhod programu, reintegrační asistence, specifické situace v roce 2009, která nastala v důsledku ekonomické krize, a také pohled ohledně využívání dobrovolných návratů ze strany cizinců. Zásadní výhodou dobrovolných návratů je rychlost, ve které dokáže být dobrovolný návrat zrealizován, není výjimkou, že to může být i v časovém horizontu 24 hodin. Z hlediska cizince se pak jedná také o výhodu návratu realizovaného bez eskorty a s poskytnutím asistenční pomoci. Tázajícímu se jeví program dobrovolných návratů jako nezbytná součást úspěšné migrační politiky, právě z důvodu prvku dobrovolnosti ze strany cizince, který lze, dle teoretického východiska diplomové práce, vnímat pohledem částečné integrace cizince. Nicméně ho zarazí poměrně malý počet realizovaných dobrovolných návratů vzhledem k počtu zjištěných osob při nelegální migraci. Respondent vysvětluje, že křivka dobrovolných návratů dlouhodobě roste, ale vyšší četnost počtu návratů do budoucna závisí také na úspěšné práci sociálních pracovníků SUZ, policistů či státních úředníků, jejichž úkolem je potřeba zajištěného cizince informovat o skutečnosti, v jakém postavení se nachází a vysvětlit mu, aby dal přednost dobrovolnému návratu před nuceným návratem.

5 Výsledky a diskuze

5.1 Teoretická část

V kapitole 3.6 Závěr teoretické části je naráženo na aktuální situaci Evropské unie, potažmo členských států Evropské unie týkající se neúčinného řešení migrační krize. Problém je spatřován ve více aspektech. Například v kapitole 3.3.1 jsou zmíněné nastavené bariéry mezinárodních smluv, ve kterých jednotlivé smluvní státy mohou operovat se svojí migrační politikou. Dále lze zmínit dle kapitoly 3.1.2 vzrůstající tendenci v počtu nelegálních překročení vnějších hranic Schengenského prostoru, a také vzrůstající tendenci osob, které za finanční či jiný materiální obnos pomáhají jiným osobám nelegálně překročit státní hranici, takzvaných převaděčů. Do aspektů lze také zařadit v kapitole 3.1.1 zmíněné využití problematiky migrace z hlediska politických důvodů.

Výsledkem, teoretické části diplomové práce, je nastolení kontroverznějšího řešení, spatřující inspiraci v řešení migrační krize v Austrálii, které by mohlo vést k účinnému boji proti nelegální migraci a ve svém důsledku i k řešení určitých právních a ekonomických problémů, které se s aktuální migrací pojí. K výsledku teoretické části diplomové práce bylo možné dospět po řádném vystižení rozdílů mezi migrací legální a nelegální dle kapitoly 3.1.2, důsledků vybraných migračních vln pro právní úpravu migrace v právu Evropské unie, v právu České republiky dle kapitoly 3.2, a také na základě kapitoly zabývající se právní úpravou migrace České republiky 3.3.4 a na ní navázané kapitoly zabývající se trestnými činy spojenými s nelegální migrací 3.4 a kapitoly 3.5 zabývající se kontrolními a represivními opatřeními.

5.2 Vlastní práce

Provedené rozhovory s respondenty vedly k dostatečnému vymezení legální a nelegální migrace, hlavního nebezpečí v podobě zvýšené kriminality či nesouhlasu s adekvátností trestního postihu pro převaděče. Zajímavým zjištěním se jeví názor ohledně dočasného znovuzavedení kontroly na hranicích, kdy je tato forma opatření vnímána jako pouhé gesto, a to buď z důvodu reakce na zaváděné opatření ze strany Spolkové republiky Německo-dle odpovědi příslušníka Celní správy-A České republiky na otázku číslo 4 či jako krokem pro efekt, který může být vnímán pohledem, že stát se snaží migrační krizi nějakým způsobem řešit-dle odpovědi respondenta MV-A na otázku číslo 4. Nejčastější odpovědí, ohledně účinného boje proti nelegální migraci, byla u respondentů účinná a důsledná ochrana hranic Schengenského prostoru. Ne jedním respondentem bylo

poukázáno na špatné, až korupční jednání agentury FRONTEX-dle odpovědi respondenta MV-A a MV-C na otázku číslo 13. U respondentů z řad Policie České republiky se prováděné rozhovory jeví jako nejvíce obtížně proveditelné. Příslušníci na migraci nahlíží hlavně z bezpečnostního hlediska a vnímají ji zcela jako nežádoucí proces a bezpečnostní riziko. Rozhovor se státním úředníkem, specializující se na dobrovolné návraty, byl úspěšný, neboť poskytl doplňující informace a doplnil určité pochybnosti ohledně využití programu.

Na základě provedených rozhovorů nebylo však možné zjistit přesnou finanční částku nákladů, která Česká republika vynakládá na boj spojený s nelegální migrací. Respondenti nemají o těchto nákladech představu, případně uvádějí pouze hrubý odhad v řádech miliard korun českých ročně. Bylo tedy pracováno metodou zpracování dat ze zpravodajství a výročních zpráv orgánů státní správy, kde však konkrétní jednotlivé výdaje na nelegální migraci nejsou uvedeny. Byly zjištěny pouze dílčí údaje, jako odhad ředitele Služby cizinecké policie, který uvádí náklady spojené s dočasným znovuzavedením ochrany vnitřních hranic na zhruba jeden milion korun českých na den.¹¹⁰ Z výroční zprávy Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra za rok 2022, lze vyčíst náklady vynaložené na dobrovolné návraty realizované ze strany SUZ, které byly 154 594 Kč, výdaje na provoz azylových zařízení, zřízení pro zajištění cizinců a centrály, které tvořily 206 000 000 Kč. Zajištění transferů do země odpovědné za posouzení žádosti o azyl činily 459 000 Kč.¹¹¹ Zjištěná data tvoří však pouze malou část velké šíře nákladů, které jsou na nelegální migraci vynakládány. Zjistit veřejně dostupnými prostředky náklady spojené s nelegální migrací se jeví jako nemožné. Možným důvodem, proč je tento údaj tak těžce zjištělný je fakt, že nelegální migrace je spojena s latentním jevem a druhým důvodem je pak obrovská šíře různých úkonů, které se nedají vyjádřit jednoduše v podobě finanční částky. Přesto je zřejmé, že Česká republika na boj proti nelegální migraci vynakládá obrovské množství finančních prostředků a veřejnost by si zasloužila znát alespoň pomyslné bariéry, v kterých se tyto náklady pohybují. Určité povědomí o nákladech, které mohou být vynakládány na nelegální migraci v rámci Evropské unie, může veřejnost získat z Unijních programů 2021-2027, konkrétně z fondů Vnitřní bezpečnosti, migrace a správy hranic. Jedná se především o Azylový, migrační a integrační

¹¹⁰ IDNES.CZ. *Mezi migranty převládají Syřani. Jsou nevyhostitelní, říká šéf cizinecké policie* [online 2024-25.01]. Autor: PRCHALOVÁ B. [cit. 2024-19-03].

¹¹¹ SUZ.CZ. *Výroční zpráva 2022. PDF. s. 24-33.* [online]. [cit. 2024-19-03].

fond (AMIF), kdy celkový rozpočet na období 2021-2027 je určen částkou 3,612 miliardy EUR.¹¹² Dále Fond pro vnitřní bezpečnost (FVB) s rozpočtem 579 milionů EUR na rozmezí let 2021-2027.¹¹³ Posledním je Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (NSHV), kde je rozpočet určen částkou 1,573 miliard EUR na rozmezí let 2021-2027.¹¹⁴

Opět je velmi komplikované určit, jaké finanční výdaje z těchto fondů v rozmezí let 2021-2027 budou ve výsledku vynaloženy přímo na jednotlivé úkony v boji proti nelegální migraci. Nemožnost zjištění konkrétních ekonomických dat o nelegální migraci je důvodem bariéry výzkumu dílčího cíle diplomové práce.

¹¹² DOTACEEU.CZ. *Azylový, migrační a integrační fond (AMIF)*. [online]. [cit. 2024-19-03].

¹¹³ DOTACEEU.CZ. *Fond pro vnitřní bezpečnost (FVB)*. [online]. [cit. 2024-19-03].

¹¹⁴ DOTACEEU.CZ. *Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (NSHV)*. [online]. [cit. 2024-19-03].

6 Závěr

Diplomová práce si kladla za cíl analyzovat migraci z pohledu právních a ekonomických problémů, které se se současnou migrací pojí. Je potřeba si uvědomit, že problematika migrace se nedotýká pouze těchto zkoumaných oblastí vymezených v názvu práce, ale že má a může mít přímý nebo nepřímý dopad i v jiných oblastech. Ekonomická migrace je ruku v ruce vázaná na její legislativní ukotvení a toto propojení funguje i naopak. Proto prvotním cílem diplomové práce bylo vystihnout rozdíly mezi migrací legální a nelegální. Nelegální migrace představuje zdroj benefitů pro privátní sektor, který se však již nepodílí na sanaci negativních jevů spojených s nelegální migrací. Úkol státního sektoru spočívá v nastolení adekvátního a fungujícího právního rámce, kontrolních a represivních opatření, které budou mít za následek účinné řešení dopadů nelegální migrace a s ní spojených negativních jevů. Hlavní nebezpečí nelegální migrace, na základě výsledků praktické části, spočívá ve zvýšené kriminalitě ve společnosti. Kumulace negativních jevů a potřeba je řešit, je logicky nejvíce spatřována v souvislosti s migračními vlnami. Diplomová práce se proto zabývala historií migrace ze zemí bývalé Jugoslávie, migrace způsobené v důsledku období protestů a revolucí tzv. Arabského jara a migrace způsobené válečným konfliktem na Ukrajině. Každá migrační vlna měla a má dopad na právní úpravu migrační politiky a migrace v právu Evropské unie a v právu České republiky. V důsledku první zmíněné migrační vlny přijala Evropská unie směrnici o dočasné ochraně. Směrnice nebyla aktivována v případě druhé migrační vlny, kdy došlo k selhání fungování dublinských nařízení. Evropská unie se rozhodla postupovat pomocí implementačních balíčků, které obsahovaly relokační mechanismy. V případě poslední migrační vlny byla směrnice již aktivována. Mělo se jednat o dočasné řešení, které však trvá doposud. V rámci jednotlivých migračních vln, konkrétně té způsobené v důsledku Arabského jara a válečného konfliktu na Ukrajině bylo pozorováno rozdílné a společných jevů. Rozdíl byl spatřován v integraci přicházejících menšin, kdy toto teoretické východisko bylo podpořeno i odpověďmi respondentů na otázku týkající se odlišností migračních vln. Společným jevem je bezesporu využívání mobilních zařízení a sociálních sítí ze strany migrujících osob. Role těchto prostředků je spatřována u respondentů, jako nástroj, který migrujícím osobám v cestě pomáhá či jim cestu značně usnadňuje. Na roli těchto prostředků by se mohlo nahlížet i z jiného pohledu, když by je efektivně dokázal využívat stát stylem, aby snížil motivaci migrujících osob přicházet na jeho území. Právní problémy migrace mohou být spatřovány v nepružnosti funkčnosti celého systému. Česká

republika, jako členský stát Evropské unie, musí dodržovat právní řád Evropské unie a zároveň legislativa České republiky je vázaná k dodržování mezinárodních smluv, jež jsou součástí právního řádu. Právní úprava migrace může být řešena jen v těch mantinelech, které jsou nastoleny mezinárodními smlouvami a úmluvami a Evropskou unií. Zároveň Evropská unie musí také ctít dodržování mezinárodních smluv a úmluv, které byly vytvořeny z velké části v minulém století, a které při svém vytváření reflektovaly tehdy aktuální skutečnosti a potřeby. Řešením této právní problematiky může být odpověď na otázku, jestli není potřeba určité zásady v rámci mezinárodních úmluv upravit tak, aby reflektovaly aktuální či budoucí potřeby. Schengenský prostor, a to konkrétně jeho špatná ochrana vnějších hranic může být důvodem, proč vznikla migrační krize takové rozsahu. Z výsledků rozhovorů vyplývá, že nelegální migraci lze účinně bojovat právě důslednou a účinnou ochranou těchto hranic. Zarážejícím je proto zjištění špatného, až korupčního jednání ze strany Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž. Stěžejní institucí zabírající se migrací, je v České republice Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně Odbor azylové a migrační politiky. Česká republika při boji proti migraci používá řady kontrolních a represivních opatření, jako například trest vyhoštění, správní vyhoštění, rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky. Součástí boje je také návratová migrační politika, jejíž součástí jsou i dobrovolné návraty, kterým byl v praktické části věnován rozhovor se státním úředníkem specializující se na tento druh návratu. V rámci praktické části práce bylo zkoumáno opatření dočasného znovuzavedení ochrany hranic, kdy některým respondentům se toto opatření jeví, jako pouhým gestem vůči Spolkové republice Německo či pouhým krokem pro efekt, tedy že se jedná pouze o opatření ad hoc. Diplomová práce se také zabývala posouzením účinnosti trestního postihu nelegální migrace podle trestního práva České republiky. Byly popsány jednotlivé trestné činy páchané samotnými migrujícími osobami či trestné činy páchané na nich samotných. Zejména u trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice byla v praktické části zkoumána jeho adekvátnost trestního postihu. Aktuálně nastavený trestní postih je vnímán jako neúčinný, neboť nemá za následek zanechání této trestné činnosti u pachatelů. Pachatel si může, na základě výsledků z praktické části, přijít na částku v rozmezí 75 000-250 000 Kč za jednu nelegálně převedenou osobu. Nemožnost zjištění konkrétních ekonomických dat České republiky ohledně nelegální migrace byla důvodem bariéry výzkumu dílčího cíle diplomové práce. Toto zjištění se jeví jako velkým

ekonomickým problémem současné migrace. Stát v současné době nedisponuje veřejně zjistitelnými údaji, jak velké prostředky jsou vynakládány na boj proti nelegální migraci.

7 Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje

- BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. Publikace (Institut Václava Klause). Praha: Institut Václava Klause, 2016. ISBN 978-80-7542-023-7.
- CIHELKOVÁ, E. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy : general trends in its development*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-155-0.
- *Cizinci, azyl [ÚZ 2022 č. 1508] : změny zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu, zákon o dočasné ochraně cizinců, vízový kodex, Ženevská úmluva, další předpisy a dokumenty, Ukrajina*. Ostrava: Sagit, 2022. ISBN 978-80-7488-548-8.
- DRBOHLAV, Dušan (ed.). *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.
- *Evropské právo. Zakládací smlouvy. Smlouva o fungování Evropské unie. Smlouva o Evropské unii. Listina základních práv Evropské unie. další smlouvy a dokumenty. Přistoupení ČR k Evropské unii. Volby do Evropského parlamentu*. Ostrava: Sagit, 2021. ÚZ: úplné znění. ISBN: 978-80-7488-489-4.
- FLÍDROVÁ, Eliška. *Vyhoštění cizinců v mezinárodním právu. Prameny a nové proudy právní vědy*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2018. ISBN 978-80-87975-81-7.
- GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.
- MASTNÝ, Václav; SVOBODA, Cyril a VÍŠEK, Jiří. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. ISBN 978-80-7251-479-3.
- PÍTROVÁ, L. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- ROŽŇÁK, P. a KUBEČKA, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

- SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie II: stav k 1. říjnu 2022. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2023. ISBN 978-80-7251-547-9.
- Ukrajina: soubor právních předpisů souvisejících s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace : redakční uzávěrka. Ostrava: Sagit, [2022]-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-538-9.

Internetové zdroje

- FŇUKAL, M. a ŠRUBAŘ, M. a TOUŠEK, V. Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie do ostatních evropských zemí: Zkrácená verze studie: Výzkumný projekt. Olomouc. KATEDRA GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI. s. 6. [cit. 2023-06-07] Dostupný z: https://www.mzv.cz/file/364210/Zprava_DEF_STRUCNE_2007.pdf
- SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIIE. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Migrace* [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Modrá karta* [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v České republice* [online]. [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nelegalni-migrace-v-ceske-republice.aspx>
- POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Nelegální migrace v ČR v období od 1.1.2022 do 31.12.2022* [online]. [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=22776535&doctype=ART&prev=true>
- POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>
- FRONTEX.EUROPA.EU. *Significant rise in irregular border crossings in 2023, highest since 2016* [online]. [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/significant-rise-in-irregular-border-crossings-in-2023-highest-since-2016-C0gGpm>
- POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je organizovaný zločin.* [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>
- ILUHACOVICKO.CZ. *Víte, jak funguje nelegální migrační trasa do Evropy přes převaděče, kolik se za ni platí nebo jak složité je pašeráky najít?* [online 26.10.2023]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.iluhacovicko.cz/prisaha-na-stope-nelegalni-migrace-7000-kc-za-kazdy-prechod-hranice-a-155-milionu-pro-prevadece>
- EUROPARL.EUROPA.EU. *Asylum and migration in the EU: facts and figures* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20170629STO78630/asylum-and-migration-in-the-eu-facts-and-figures>

- CONSILIUM.EUROPA.EU. *EU migration and asylum policy* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/#work>
- Encyklopedie migrace. *Válka v Jugoslávii*. [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/valka-v-jugoslavii/>
- Encyklopedie migrace. Mgr. Tomáš Jungwirth. *Uprchlíctví a migrace ze zemí bývalé Jugoslávie*. [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/uprchlictvi-ze-zemi-byvale-jugoslavie/>
- EUR-Lex. *Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími* [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32001L0055>
- Encyklopedie migrace. *Syrské demonstrace v roce 2011*. [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/syrske-demonstrace-roce-2011/>
- USA for UNHCR The UN Refugee Agency. *Syria Refugee Crisis Explained*. [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/>
- EUROSOP.CZ. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize*. [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://eurosop.cz/2016/07/25/eu-ma-za-sebou-prvni-rok-horke-faze-migracni-krize/>
- EUROSOP.CZ. *Azylová politika*. [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://eurosop.cz/evropska-unie/politiky-eu/regulace-o-koordinace/azylova-politika/>
- European Commission. *Společný evropský azylový systém. Dočasná ochrana*. [online]. [cit. 2023-10-20]. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en
- Consilium.europa.eu. *Příchůz uprchlíků z Ukrajiny*. [online]. [cit. 2023-10-20]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině-archiv. Říjen 22.10.2023* [online]. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistika-v-souvislosti-s-vaalkou-na-ukrajine-archiv.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministerstvo vnitro aktivovalo Plán připravenosti na migrační vlnu a zřídilo informační linky pro občany Ukrajiny* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitro-aktivovalo-plan-pripravenosti-na-migracni-vlnu-a-zridilo-informacni-linky-pro-obcany-ukrajiny.aspx>

- PAQ.RESEARCH. *Integrace ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+ / Bydlení, trh práce, vzdělávání*. PDF. s. 86 [online]. [cit. 2024-02-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nelegalni-migrace-v-cesk>
https://diverzita.cz/upload/content/files/articles/PAQ_CP_Integrace_Uprchliku_PUBLI_KACE_1vydani.pdf-republice.aspx
- IDNES.CZ. *Karavana světla. Syrští uprchlíci se svolávají na pochod do Evropy*. [online 2022-22.09]. Autor: HAVLICKÁ K. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/karavana-svetla-turecko-syrsti-uprchlici-pochod-recko-evropa.A220922_114722_zahranicni_kha
- LIDSKAPRAVA.CZ. *Uprchlíci a jejich ochrana* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti/clanky/uprchlici-a-jejich-ochrana>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní ochrana. Dublinský systém* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>
- CONSILIUM.EUROPA.EU. *The Council and the European Parliament reach breakthrough in reform of EU asylum and migration system* [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/12/20/the-council-and-the-european-parliament-reach-breakthrough-in-reform-of-eu-asylum-and-migration-system/>
- EUR-Lex. *Acquis* [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/acquis.html>
- CESCATELEVIZE.CZ. 90', ČT24. 28. 02. 2024. [online]. [cit. 2023-03-05]. 61:19-81:07 min. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/224411058130228/>
- GOOGLE. COM. *Google maps*. [online]. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zásady migrační strategie*. [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zasady-migracni-strategie.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Přehled readmisních dohod, jimiž je Česká republika vázána*. [online]. [cit. 2024-02-09]. Dostupné z: [file:///C:/Users/jenda/Downloads/Prehled_readmisnich_dohod_-_leden_2018%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/jenda/Downloads/Prehled_readmisnich_dohod_-_leden_2018%20(1).pdf)
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dobrovolné návraty realizované Odborem azylové a migrační politiky* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/dobrovolne-navraty-realizovane-odborem-azylove-a-migracni-politiky.aspx>

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2022* [online]. [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Legislativa a dokumenty v oblasti migrace a mezinárodní ochrany*. [online]. [cit. 2024-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/legislativa-a-dokumenty-v-oblasti-migrace-a-mezinarodni-ochrany>
- IS.MUNI.CZ. *Teorie státu a byrokracie. Presentace s. 2* [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2015/BKV_VPTP/um/50929754/02_Teorie_statu.pdf
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/docasne-znovuzavedeni-ochrany-vnitrnich-hranic.aspx>
- CONSILIUM.EUROPA.EU. *Strengthening the EU's external borders*. [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/strengthening-external-borders/>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuální situace v zařízeních pro zajištění cizinců* [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/aktualni-situace-v-zarizenich-pro-zajistení-cizincu.aspx>
- IDNES.CZ. *Mezi migranty převládají Syřani. Jsou nevyhostitelní, říká šéf cizinecké policie* [online 2024-25.01]. Autor: PRCHALOVÁ B. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ales-benedikt-cizinecka-policie-migrace-hranicni-kontroly.A240122_131306_domaci_prch
- SUZ.CZ. *Výroční zpráva 2022. PDF. s. 24-33*. [online]. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: https://www.suz.cz/wp-content/uploads/2023/06/2022_vyrocní_zprava_web-1.pdf
- DOTACEEU.CZ. *Azylový, migrační a integrační fond (AMIF)*. [online]. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027/vnitri-zalezitosti/azylovy,-migracni-a-integracni-fond-\(amif\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027/vnitri-zalezitosti/azylovy,-migracni-a-integracni-fond-(amif))
- DOTACEEU.CZ. *Fond pro vnitřní bezpečnost (FVB)*. [online]. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027/vnitri-zalezitosti/fond-pro-vnitri-bezpecnost-\(fvb\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027/vnitri-zalezitosti/fond-pro-vnitri-bezpecnost-(fvb))
- DOTACEEU.CZ. *Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (NSHV)*. [online]. [cit. 2024-19-03]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027/vnitri-zalezitosti/nastroj-pro-financni-podporu-spravy-hranic-a-vizov
- MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráv v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky* [online]. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>

- FRONTEX.EUROPA.EU. *Migratory Routes* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/western-mediterranean-route/>
- Zdroj: zpracování vlastní, na základě ČSÚ. *Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994-2022*. [online]. [cit. 2024-02-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr
- Zdroj: zpracování vlastní, na základě ČSÚ. *Vývoj počtu vyhoštění z ČR, data od roku 2008*. [online]. [cit. 2024-02-15] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nelegalni-migrace-cizincu#cr>
- Zdroj: zpracování vlastní, na základě POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v posledním znění. Dostupné také z <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb.- Listina základních práv a svobod. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Všeobecná deklarace lidských práv a svobod. Dostupné také z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb. Úmluvy o právním postavení uprchlíků. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-208>
- Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- Zákon č. 312/2001 Sb., Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o státních hranicích). Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-312>
- Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- Zákon č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Schéma rozdělení nelegální migrace na území ČR	18
Obrázek 2 Trasa západního Středomoří	22
Obrázek 4 Západobalkánská migrační trasa	23
Obrázek 3 Středomořská migrační trasa.....	23
Obrázek 5 Trasa východního Středomoří.	24
Obrázek 6 Acquis communautaire.....	25

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Statistické údaje k nelegální migraci od roku 2015-2023	19
Tabulka 2 Počet nelegálních migrantů vzhledem k jejich národnosti za rok 2022 a 2023..	20
Tabulka 3 Různé možnosti využití přepravy nelegálních migrantů vzhledem k počtu osob za rok 2022 a 2023	21
Tabulka 4 Počet registrovaných skutků dle TSK 2016-2023	48
Tabulka 5 Počet uloženého trestu vyhoštění od roku 2015-2022	50
Tabulka 6 Počet uloženého opatření správního vyhoštění od roku 2015-2022	52

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel Ukrajiny na území ČR.....	33
---	----